

Självvärdering av Lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle, HiG

Innehållsförteckning

Genomförandet av självvärderingen	2
Rekommendationer riktade till samtliga lärosäten.....	2
Verksamhetsförlagd utbildning och Allmänt utbildningsområde	2
Skapande av förutsättningar för rationella val	2
Rekrytering av disputerade lärare, utnyttjande av bättre kompetens	3
Kravnivåer i utbildningen och kvalitetssäkring av examensarbeten	3
Strategier för kvalitetsarbete och utvärdering	3
Rekommendationer riktade specifikt till Högskolan i Gävle	3
Utvärdering av lärarutbildning 2007: Förutsättningar.....	5
Organisation	5
Utbildningens mål och lokala profil.....	6
Ekonomi	7
Studenter.....	9
Lärare	10
Hållbar utveckling, jämställdhet och mångfald.....	10
Forskarutbildningen	10
Process.....	11
Forskningsanknytning och kritiskt tänkande.....	11
Utbildningens uppläggning för lärarprogrammet 140-180/200 poäng	12
Lärarprogrammet 60p.....	12
Det allmänna utbildningsområdets innehåll och uppläggning	13
Centrala kunskapsområden/ Frågor som tidigare besvarats	13
Verksamhetsförlagd utbildning	13
Kunskapsområdet svenska	14
Kunskapsområdet Matematik.....	16
Kunskapsområdet matematik	19
Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete.....	21
Resultat.....	22
Examensarbeten	22
Genomströmning och uppföljning av studenter	25
Måluppfyllelse.....	25
Erfarenheter av programutvärderingarna	26
Sammanfattande analys av lärosätets lärarutbildning.....	27
Starka sidor.....	27
Goda exempel.....	28
Svaga sidor/problem.....	29
Angelägna förändringar.....	30

Genomförandet av självvärderingen

Självvärderingen har administrerats genom Lärarutbildningskansliet (LuK). Kansliet ligger organisatoriskt som en administrativ enhet under Lärarutbildningsnämnden, (LuN) med en central administration utan koppling till någon institution. Det samlande ansvaret för skrivelsen har chefen för lärarutbildningen haft. Nämnden har under hela processen haft det yttersta ansvaret och beslutade vid marssammanträdet om arbetsfördelning och tidsplan. Vid mötet i maj presenterades en produkt som möjliggjorde att beslut om självvärderingens slutgiltiga utformning kunde fattas av nämnden. För de delar som behandlar inriktningar med svenska och matematik har lärare vid de båda institutionerna engagerats. När det gäller examensarbeten samt undervisningsformer och examinationsformer har de tre institutioner¹ som gemensamt står för nästan all undervisning på lärarprogrammet engagerats. Flera av kansliets medarbetare har författat avsnitt.

Studenternas medverkan i självvärderingen har säkerställts genom ett samarbete med den underavdelning till studentkåren som kallas Geflepedagogerna. Det är dock att märka att det både för studentkåren och lärarutbildningen varit svårt att finna representanter till de organ där studenter inbjuds att delta. Studenter skall vara representerade i Lärarutbildningsnämnden, de beredande organen, Forskningsberedningen och Grundutbildningsberedningen samt ett brett rådgivande organ "Studentrådet". Även flera av beredningsorganen har under våren deltagit i självvärderingen.

Vi har valt att i avsnittet "Utbildningens uppläggning" under rubrikerna "Kunskapsområdet svenska" respektive "Kunskapsområdet matematik" samla större delen av ämnesgruppernas beskrivning istället för att splittra upp dem under flera rubriker. För att täcka hela högskolans lärarutbildning har ett avsnitt om kurser som ges av P-institutionen lagts in under rubriken "Undervisningsmetoder och examinationsformer". I de båda avsnitten "Utbildningens uppläggning" och "Undervisningsmetoder och examinationsformer" behandlas avsnitt som skulle kunnat placeras under vilken som helst av dessa rubriker, eftersom områdena överlappar varandra.

Rekommendationer riktade till samtliga lärosäten

Tydliggörande av lärarutbildningens uppläggning och olika utbildningsvägar

Utbildningsplanen (bilaga 1) har en bilaga med strukturen för de olika inriktningarna. För att ytterligare tydliggöra struktur och kurser inom utbildningen har lärarutbildningskansliet arbetat med att på sin hemsida ange de olika inriktningarnas uppbyggnad (se t.ex.: <http://www.hig.se/ufk/lun/lararutbildningLanga.html> med länkar i höger kolumn). Varje nyantagen grupp av studenter informeras gemensamt vid tre tillfällen under de första två månaderna om uppläggning, valmöjligheter och framförallt hemsidans innehåll.

Verksamhetsförlagd utbildning och Allmänt utbildningsområde

Redan vid förra utvärderingstillfället fick alla studenter den VFU som föreskrivs. Samarbetet med regionens kommuner är mycket gott vilket vitsordades vid förra utvärderingstillfället. Kritik riktad specifikt mot Högskolan i Gävle gällde konsistens och progression i allmänt utbildningsområde se under "Rekommendationer riktade specifikt till Högskolan i Gävle".

Skapande av förutsättningar för rationella val

För att utöka vägledningen och göra den bättre har under 2006 en halv studievägledartjänst placerats vid lärarutbildningskansliet. Detta innebär att berörd studievägledare deltar i kansliets möten och får en större kunskap om lärarutbildningens speciella problematik. Inför varje termin väljer studenten sin fortsatta inriktning. Redan under första terminen instrueras studenten vid tre tillfällen om vilka val

¹ Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap (HS), Institutionen för matematik, natur och datavetenskap (N), Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi (P).

som ska göras och hur. Den samlade informationen om valen finns sedan att tillgå på lärarutbildningens och studievägledningens hemsidor. Förutom den normala vägledningen från studievägledare erbjuds studenten vid två tillfällen före varje valperiod att träffa lärarutbildningskansliets personal. Under hösten 2006 etablerades ett Studentcentrum på Högskolan i Gävle. Genom denna centralt placerade serviceenhet kan studenterna få studievägledning och hjälp med andra frågor som rör studierna.

Rekrytering av disputerade lärare, utnyttjande av bättre kompetens

Inom institutionerna för matematik, natur och datavetenskap samt humaniora och samhällsvetenskap var redan vid förra granskningstillfället antalet disputerade lärare tillfredsställande. Vid institutionen för didaktik, pedagogik och psykologi har ett intensivt arbete gjorts för att både höja personalens kompetens genom fortbildning och rekrytering. Under 04-07 har en lärare genomgått docentspeciminering, två lärare har disputerat, sex lärare deltar idag i forskarutbildning och två disputerade lärare har anställts. Dessutom förstärker två gästprofessorer i didaktik respektive specialpedagogik kraftigt institutionens kompetens inom lärarutbildningen. Disputerade lärare tar ett stort ansvar inom lärarutbildningen vid HiG. Vid utvecklingen av examensarbetet har två professorer och en lektor arbetat och undervisat i arbetslag.

Kravnivåer i utbildningen och kvalitetssäkring av examensarbeten

Stor möda har lagts på att få en god nivå på alla examensarbeten. (Se avsnittet om examensarbete samt avslutande analys). Programutvärderingar visar att kravnivån på flera punkter uppfattas som hög. Dock skiljer sig uppfattningen om kravnivåer mellan olika inriktningar. Inriktningar med naturvetenskapligt och matematiskt innehåll uppfattas ofta som krävande medan vissa kurser inom allmänt utbildningsområde tidigare uppfattats som mindre krävande av vissa studentkategorier.

Strategier för kvalitetsarbete och utvärdering

Hela utbildningen har, efter att den förnyade lärarutbildningen infördes, utvärderats vid två tillfällen. Hösten 2004 avslutade den första kullen tidigarelärare sin utbildning. En extern utvärdering beställdes då av högskolans kvalitetssamordnare som sammanställde en utvärdering baserad på målpuppfyllelse ställd i relation till högskolelagens, examensordningens och den lokala utbildningsplanens mål. Samma utvärdering upprepades året efter då andra kullens tidigarelärare och första kullens senarelärare tog sin examen. Generellt för alla typer av utvärderingar är att det är mycket svårt att få ett gott statistiskt underlag. I den första utvärderingen av hela utbildningen uppnåddes en svarsprocent på 89% genom ett idogt arbete av kvalitetssamordnaren. Detta kunde inte upprepas vid nästa tillfälle då 44% svarade på hemskickad enkät med svarskuvert - trots påminnelser. Allmänt utbildningsområde och inriktningar utvärderas systematiskt. Alla utvärderingsresultat diskuteras i Lärarutbildningsnämnden som fattar beslut om åtgärder när anmärkningsvärda resultat erhålls. Utvärderingarna finns utlagda på lärarutbildningens hemsida. Åtgärder innebär oftast en uppmaning till prefekt och kursansvarig att förbättra kurser. Den senaste utvärderingen av det allmänna utbildningsområdets första del visar att åtgärderna har givit positivt resultat.

Rekommendationer riktade specifikt till Högskolan i Gävle

Samverkan mellan medverkande institutioner

I Högskoleverkets svar gavs följande kommentar: ”Samverkan mellan medverkande institutioner behöver förstärkas så att den innehållsmässiga och strukturella kopplingen mellan det allmänna utbildningsområdet och programmets olika inriktningar utvecklas.”

Samarbetet mellan institutioner har förbättrats avsevärt sedan starten. Institutionerna har i och med revideringen av Allmänt utbildningsområde 1 (AU1 som ges första terminen) tagit ett stort gemensamt ansvar. Beställningen ställdes till hela institutionskollektivet som en innehållslig beställning som utarbetats av en arbetsgrupp under LuN:s ledning. Institutionerna avgör tillsammans vilken enhet som har bäst kompetens att utföra de olika undervisningsmomenten. AU1 kommer att ledas av ett arbetslag sammansatt av representanter för de 4 institutioner (HS, N, P samt Institutionen för vårdvetenskap och sociologi) som deltar i undervisningen. Denna typ av institutionsövergripande arbetslag har provats i

AU3 sedan slutet av 2004 med mycket gott resultat. Utbildningsplanen som revideras utarbetas av en institutionsövergripande arbetslag och prefekter samarbetar närmare varandra både vad gäller AU och exempelvis uppdragsutbildning.

Konsistens och progression i AU (AUO)

Efter HSV:s senaste granskning tillsattes en arbetsgrupp för att se över innehåll och progression i AU. Gruppen har framlagt ett förslag på innehåll i AU1 som antagits av LuN (bilaga 2). Revideringsarbetet med resten av AU fortgår under 2007 (se avsnittet Allmänt utbildningsområde). Speciell uppmärksamhet har riktats mot examensarbetet som ligger i AU3 (se detta avsnitt). P-institutionen har gjort en studie av examensarbeten och handledning för att förbättra kvaliteten och skapa en metodik som medger god handledning². Tillsammans med övriga lärarutbildningar inom Pentaplus³ jämfördes examensarbeten (ht05) från de olika lärosätena för att försöka få konsensus vid bedömning (bilaga 3). Detta arbete fortsätter och en gemensam handledarutbildning planeras.

Studentens valmöjligheter

”Bedömargruppen noterar att studenternas möjlighet att få sina kursval uppfyllda under utbildningen är allvarligt begränsade eftersom kurser kan vara fullbelagda eller ha ställts in.”

Alla inriktningar utom ”Idrott och hälsa” är valbara som andra inriktning för senarelärare. Denna begränsning anges tydligt i utbildningskatalog och annan utbildningsinformation. Valen av specialisering begränsas om studenten söker fristående kurser som får alltför få sökande och måste ställas in. Studenter som stoppas på grund av fullbelagda kurser förekommer inte.

LuN:s ansvarsbefogenheter

I Högskoleverkets utvärdering och granskning under 2004 av lärarutbildningen lämnades bl.a. följande synpunkt på Högskolan i Gävle:

”I denna organisation (lärarutbildningsorganisationen) samverkar tre relativt självstyrande enheter; lärarutbildningsnämnden med besluts- och policyansvar, lärarutbildningskansliet med operativt samordningsansvar och institutionerna med genomförandeansvar. Under platsbesöket beskrev ledningen organisationen som slagkraftig i relation till andra nämnder och högskolans ledning. Bedömargruppen ifrågasätter om lärarutbildningsnämnden har sådana befogenheter att man kan utöva det ansvar som enligt högskoleförordningen vilar på det särskilda organet.

Med anledning av detta beslutade rektor 2006-01-25 att lärarutbildningsnämndens ansvarsbefogenheter skulle utredas. I uppdraget ingick att utreda huruvida högskolans organisationsplan (bilaga 4) ger Lärarutbildningsnämnden tillräckliga befogenheter för att kunna utöva sitt ansvar enligt Högskolelagen 2 kap., 5 § 3. Kvalitetssamordnare Barbro Thurberg utsågs som utredare.

I Thurbergs utredning betonas att organisationsplanen ”i vissa fall är otydlig, ofullständig och inte helt konsistent” och att detta medför att ”det inte alltid [är] möjligt att avgöra vilka befogenheter som i realiteten finns för det särskilda organet och i vad mån de inte beaktas” (bilaga 5). Utredaren ger flera rekommendationer som vänder sig till olika instanser på högskolan. Vad gäller Lärarutbildningsnämnden ges följande rekommendation: ”Mot bakgrund av detta är det angeläget, att LuN tar initiativ till en genomgång av vad som skall ligga inom begreppet samlat ansvar för lärarutbildningen och att lärarutbildningens aktörer får möjlighet att diskutera och presentera en gemensam uppfattning.”

Nämnden utsåg en arbetsgrupp som fick i uppdrag att skriva ett förslag till omarbetning av texten som handlar om ansvarsfördelning vad gäller Lärarutbildningsnämnden (bilaga 6). De viktigaste förslagen till ändringar som arbetsgruppen för LuNs ansvarsbefogenheter lämnat är:

² Gustafsson, C. & Morberg, Å. (2006) Ett försök att organisera genomförandet av examensarbeten i lärarutbildningen. I Didaktikens forum Årgång 3 - Nr 3 – 2006 Lärarhögskolan i Stockholm.

³ Örebro, Karlstad, Mälardalen, Dalarna och Gävle

1. Det bör tydligt framgå i dokumentet att Lärarutbildningsnämnden är underställd högskolestyrelsen (och inte som i nuvarande skrivning där nämnden ibland är underställd högskolestyrelsen och ibland högskolestyrelsen och rektor)
2. Lärarutbildningsnämnden bör ha rätten att anta kursplaner men också rätten att delegera uppgiften till institutionsstyrelserna
3. Lärarutbildningschefen bör vara underställd nämnden och inte som nu Utbildnings- och forskningskansliet. Lärarutbildningschefens ansvarsområde bör också framgå av dokumentet

Utvärdering av lärarutbildning 2007: Förutsättningar

Organisation

En Lärarutbildningsnämnd (LuN) inrättades under hösten 2001. I nämnden ingår en adjunkt och sju disputerade lärare från HS-, N- och P-institutionerna, valda av lärarkåren. Dessutom ingår tre studentrepresentanter och två representanter för externa intressen. Huvudföredragande är chefen för lärarutbildningen och ordföranden utses inom lärargruppen.

Lärarutbildningsnämnden svarar under Högskolestyrelsen (bilaga 4) och beslutar om utbildningsplan, fördelar forsknings- och utvecklingsresurser, beslutar om inrättande av nya inriktningar och förändringar av redan befintliga. Nämnden utgör sedan juli 2002 styrgrupp för det regionala centrumet, Pedagogiskt Utvecklingscentrum Gävleborg (PUX). Lärarutbildningsnämnden har normalt tre möten per termin, varav mittenmötet är ett tvådagarsmöte då den första dagen har konferenskaraktär. Till konferensdagen inbjuds en rad aktörer som inte sitter i nämnden såsom prefekter, utskottsledamöter, kansliets personal samt befattningshavare man önskar diskutera särskilda frågor med (exempelvis rektor). Föredragningslistan bereds av LuNs ordförande samt chefen för lärarutbildningen. Ärenden bereds inom lärarutbildningskansliet. Större ärenden har dessutom behandlats inom något av nämndens beredningar. Nämndens utökade ansvarsbefogenheter har utretts och beslutas under våren 07 (se ovan).

I de beredningar som arbetar under nämnden sitter en representant från vardera HS -, N - och P-institutionerna, två – tre representanter för kommunerna i regionen och studentrepresentanter. Beredningarna leds av en handläggare från lärarutbildningskansliet och sammanträder två-tre gånger per termin.

Forskningsberedningen - bereder forskningsansökningar och forskningsfrågor inför beslut i LuN.

Grundutbildningsberedningen - bereder förändringar och utveckling av allmänt utbildningsområde där examensarbetet ingår, initierar och prioriterar ansökningar om att starta nya inriktningar eller ändra utbudet av inriktningar och specialiseringar inför beslut i LuN

Beredningen för det korta programmet (Lp60-beredningen)

PUX arbetsutskott bereder frågor inför samverkansrådets (se Samverkan med omgivande samhälle) möten.

Lärarutbildningens kurser ges av HS-, N- och P-institutionerna och i liten omfattning av TB-institutionen (teknik och byggd miljö) samt institutionen för vårdvetenskap och sociologi. Kurser beställs från institutionerna av chefen för lärarutbildningen i samarbete med ansvarig utbildningsledare. Lärarutbildningskansliet är det administrativa organ som samordnar lärarutbildningen. Kansliet består förutom av chefen för lärarutbildningen (80%) av två utbildningsledare, med ansvar för inriktningar för tidigarelärare (30%) respektive inriktningar för senarelärare (40%), två VFU-handläggare (1,3 tjänster) och en administratör/sekreterare (heltid). Samordnaren (heltid) för det regionala utvecklingscentrumet, PUX, har också inordnats under lärarutbildningskansliet. Till detta kommer en utbildningsledare för distansutbildningar (30%), en för Lärarprogrammet 60p (20% ”korta programmet”) och en inom LuN:s forskningsberedning (20%) samt en dataansvarig (20%). Sammanlagt förfogar kansliet över motsvarande knappt 5,7 heltidsanställningar inklusive den som ligger inom PUX. Kansliet har medarbetare med ett ursprung från HS, N och P-institutionerna.

Läroarutbildningen lyder under samma regelsystem som all annan undervisning vid HiG. Chefen för läroarutbildningen svarar för närvarande under rektor och Högskolestyrelse. Institutionerna är självstyrande enheter. Prefekter svarar också direkt under rektor och Högskolestyrelse. Detta innebär att högskolan har en tvådimensionell matrisorganisation. Institutionerna har i dagsläget ansvaret för kurserna, kursutformning och kursplaner. Diskussioner om utvecklingen av kurser och programmet i sin helhet sker bland annat genom de konferensdagar LuN kallar till höst och vår i samband med de större beslutsmötena för nämnden. Detta kan ses som ett sätt att få matrisorganisationen att fungera friktionsfritt. Läroarutbildningskansliet har varje termin ett informationsmöte till vilket prefekter och institutionernas kanslipersonal bjuds in, och dessutom tas löpande kontakter vid behov.

Läroarprogrammet och även på ett övergripande plan delkurserna i programmet utvärderas av utbildningsledare vid läroarutbildningskansliet som diskuterar utvärderingens utfall med institutionsledningen. Kursvärderingar av mer detaljerat slag är institutionernas ansvar.

Läroarutbildningen har knappt 20% (efter antagningen ht06 c:a 1100) av lärosätets samtliga helårsstudenter (6200 år 2002), vilket innebär att den är av stor betydelse för HS-, N- och P-institutionerna. Alla tre institutionerna har deltagit i utvecklingen av inriktningar och specialiseringar. Högskolestyrelsens roll i förhållande till läroarutbildningen har främst bestått i att fastställa programutbudet (sökalternativ) efter förslag från LuN. Styrelsen ger också direktiv till hur forskningsmedlen skall fördelas mellan olika nämnder.

Utbildningens mål och lokala profil

Utbildningens profil kännetecknas av ett starkt kommunsamarbete där naven är forskningens temagrupper och nätverken mellan högskolans läroarutbildare och de lokala läroarutbildarna. Alla institutioners och ämnesgruppers fulla ansvar för utformningen av den verksamhetsförlagda utbildningen, som alltid är integrerad i inriktningar och AU, och ämnens starka engagemang i ämnesdidaktik borgar för att läroarutbildningen är hela högskolans ansvar.

Grundläggande strategi

Före den förnyade läroarutbildningen genomfördes forskning respektive undervisning i alltför stor utsträckning i skilda miljöer. Forskningen var i för liten grad knuten till skolorna och de problem som där upplevdes som väsentliga. Dessutom utvecklades undervisningen inom vissa delar av läroarutbildningen alldeles för lite i dialog med skolvärlden och de yrkesverksamma lärarna. I HiG:s tolkning förutsätter reformen:

- en mer dynamisk relation mellan forskning och utbildning. Utbildningen skall bli mer vetenskaplig, forskningsanknuten och läroarstudenter skall förberedas för att själva kunna medverka i forsknings- och utvecklingsarbete. HiG strävar efter att utveckla en forskning som har hög relevans för läroarutbildningen och utbildningen skall ge goda möjligheter för studenterna att gå vidare till forskarutbildning.
- ett intimare och mer utvecklat samarbete om läroarutbildningen mellan högskola och skolväsende. Uttrycket partnerskola uttrycker denna ambition. Verksamhetsförlagda studier står för ett nytt förhållande mellan teori och praktik. Teorin skall bli mer praktisk och praktiken mer teoretisk.
- att den skol- och läroarutbildningsrelevanta forskningen utvecklas i en tätare dialog med skolväsendet. Den skall i högre grad komma skolväsendet till godo, i högre grad syssla med frågor som upplevs som relevanta i skolorna och bidra till skolutveckling i olika avseenden. Begreppet praxisnära forskning har införts för att tydliggöra denna intention.

Regional förankring

En målsättning i arbetet med dimensioneringen av lärarutbildningen och valet av inriktningar har varit att kunna medverka till att förse regionens skolor med duktiga lärare inom så många inriktningar som möjligt, antingen genom egen produktion eller i organiserad samverkan med andra lärosäten.

En bred repertoar av arbetssätt

I utbildningsplanen (bilaga 1) finns flera formuleringar som betonar vikten av att studenten skall utveckla en förmåga att ompröva och variera arbetssätt, kunna arbeta både självständigt och i arbetslag. Att det inte finns ett arbetssätt som är bättre än alla andra i alla situationer har starkt stöd i forskningen. Lärarutbildningen syftar till att utveckla den blivande lärarens förmåga att problematisera och analysera hela utbildningssituationen för alla elever. I detta ingår att studenten tidigt i utbildningen får möta olika perspektiv på kunskap där tex genus, etnicitet och kulturella variationer ingår som en självklar del i kursverksamheten. Kunskapen omsätt därefter i en bred repertoar av arbetssätt.

De verksamhetsförlagda studiernas och de lokala lärarutbildarnas nyckelroll

Det är angeläget att alla ämnesgrupper som deltar i HiGs lärarutbildning utvecklar nätverk med lärare i regionens skolor, och att man inom dessa nätverk inte enbart diskuterar de verksamhetsförlagda studierna utan även de högskoleförlagda studierna liksom kompetensutvecklingsfrågor, examensarbete samt forsknings- och utvecklingsfrågor. Nätverken i matematik, svenska, SO, religion, moderna språk, idrott och hälsa, didaktik och inriktningen skapande möten har varit uppskattade mötesplatser för lokala lärarutbildare och högskolans lärare. Ytterligare nätverk stimuleras under 2007 att öka sin verksamhet. Nämnden har beslutat att: ”Alla inriktningar och allmänt utbildningsområde skall organisera nätverk. Nätverken kan vara ämnesnätverk, ämnesområdesnätverk, inriktningsnätverk, områdesnätverk (företrädesvis inom AU) etc. Nätverkens verksamhet styrs av nyttan och utvecklingspotentialen i respektive nätverk. Nätverken har som huvudsakligt syfte att vara en kontaktyta mellan HiG:s lärarutbildare och de lokala lärarutbildarna.”

Skol- och lärarutbildningsforskning av relevans

LuN har som uttalad policy att arbeta för att forskning av relevans för skola och lärarutbildning skall växa år från år. Samverkan med andra lärosäten inom forskningen är högt prioriterad. All undervisning måste vara forskningsanknuten och de ämnesgrupper som har ansvar för kurser och inriktningar skall ledas av disputerade och inom området forskningsaktiva lärare. Det är angeläget att forskningen utvecklas i nära samverkan med regionens skolor. Under 2007 har medel fördelats till sju temagrupper i samverkan med regionens kommuner (se avsnittet ”Resurser för forskning och forskarutbildning”).

Relationen till regionens skolor

Om någon av ovanstående punkter särskilt skall framhållas bör det vara högskolans relationer till regionens skolor. LuN har uppfattat utvecklandet av denna relation som en absolut förutsättning för framgång i byggandet av den förnyade lärarutbildningen. När HiG gick in i arbetet med att utveckla relationerna fanns på ömse sidor åtskilliga attityder mot ”den andre” i relationen som inte underlättar ett nära, intimt och fruktbart samarbete, men också en insikt hos många om att skola och lärarutbildning behöver ett gott samarbete.

Ekonomi

Grundutbildning

Vid HiG går merparten av grundutbildningsmedlen direkt till institutionerna och är prestationsrelaterade på vanligt sätt med HÅS (helårsstuderande) och HÅP (helårsprestationer=40p). Underlaget för institutionernas ekonomiplanering bygger på de kursbeställningar som programansvariga gör omkring den 1 oktober då alla programkurser beställs för nästa läsår. För HS-, N- och P- institutionerna utgör beställningarna från lärarutbildningskansliet en stor del av budgetunderlaget. För TB-institutionen och V-institutionen utgör lärarutbildningen en mycket liten del av verksamheten.

HS-institutionen har inom lärarprogrammet HS- och undervisningsklassade kurser, P-institutionen huvudsakligen undervisningsklassade och N huvudsakligen NT-klassade kurser. Den försvagade rekryteringen till inriktningar med matematik och naturvetenskap är ekonomiskt problematisk, framför allt vad gäller gymnasieinriktningarna. Examensarbete kan skrivas inom ramen för alla tre institutionerna. Studenternas val av ämne för examensarbete avgör institutionstillhörigheten.

Kurser inom det allmänna utbildningsområdet har hittills beställts från HS-, N- och P-institutionerna (i framtiden även V-institutionen) och samverkan mellan institutionerna har uppmuntrats. För den reviderade versionen av AU1 beställdes kurserna inte från separata institutioner utan till ett ”institutionskollektiv” bestående av de fyra institutionerna. Dessa beslutar sedan inom vilka delar som respektive institution har bäst kompetens.

Kostnaderna för kommunernas medverkan inom de verksamhetsförlagda delarna fastställs av rektor efter förhandlingar mellan chefen för lärarutbildningen och kommunerna. För närvarande är ersättningen 1700 kronor per termin samtliga terminer. För 140p-utbildningen (7 terminer) blir totala VFU-kostnaden alltså 11900 för 20p VFU och för 180p-utbildningen (9 terminer) blir VFU-kostnaden 15300 för 30p VFU. För lärarprogrammet 60p och distansstudenter gäller 545 kronor per VFU-vecka med praktiskt lärararbete (se nedan under Verksamhetsförlagd utbildning/innehåll).

Lärarutbildningsnämnden och kansliet finansieras från den andel av grundutbildningsmedel som avsätts för HiG:s gemensamma ändamål, utvecklingsprojekt från rektors särskilda medel (exempelvis revideringsarbetet av allmänt utbildningsområde). För 2007 omfattar Lärarutbildningsnämndens och Lärarutbildningskansliets budget 3,6 miljoner. I detta inkluderas administrationen av de verksamhetsförlagda studierna (dvs placeringar) och högskolans kostnader för PUX (hälften bekostas av partnerskolekommunerna). Innehållet i kurser med VFU ansvarar respektive institution för, liksom kostnaderna.

Utvecklingsmedel har beviljats för kurser som ges i samverkan mellan flera institutioner samt arbetet med att utveckla relationer till regionens skolor. I övrigt är det institutionerna som förfogar över grundutbildningsmedlen och avgör hur mycket olika kurser får kosta och omfattningen av utvecklingsuppdrag. För närvarande är det i första hand revideringen av allmänt utbildningsområde, lärarutbildningens Bolognaanpassning samt Högskoleverkets utvärdering av lärarutbildningen som kräver extra resurser ur nämndens budget och rektors särskilda medel.

Resurser för forskning och forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen

Lärarutbildningsnämnden ansvarar för forskning kring frågor av relevans för skola och lärarutbildning. Nämnden har ett särskilt beredningsorgan som bereder forskningsfrågor för nämnden samt ansvarar för utgivningen av Lärarutbildningsnämndens skrift- och rapportserie. Nämndens ledamöter representerar HS-, -N-, P-institutionerna, regionens kommuner samt studentkåren. De interna medlen har ökat något år från år (se tabell 1).

Tabell 1 Skol- och lärarutbildningsrelevant forskning

	Interna medel (kr)	externa medel från VR + regionens kommuner (kr)
2005	5 174 000	1 333 496
2006	5 510 000	3 225 090
2007	5 850 000	2 805 400
2007	7 272 000 (inkl myndighetskapital)	

Lärarutbildningsnämnden samt även regionens kommuner har varit bekymrade över att Högskolestyrelsen inte nämnvärt har ökat Lärarutbildningsnämndens anslag i jämförelse med högskolans övriga två nämnder, trots skrivningen i regeringens proposition (1999/2000:135) om att avsätta större resurser för att stärka lärarutbildningens forskningsanknytning, samt Högskolans eget forskningsprogram som uttalar att forskningsresurserna till det utbildningsvetenskapliga området ska öka. Regionens kommuner lämnade med anledning av detta in en skrivelse till Högskolestyrelsen

hösten 2006 och under hösten tillsatte nämnden en arbetsgrupp för att göra en utredning och jämföra med andra lärosäten om hur forskningsmedel till skola och lärarutbildning fördelas. Under våren 2007 har denna utredning lämnats till Högskolestyrelsen (bilaga 7).

Lärarutbildningsnämnden har beslutat att medfinansiera alla projekt som erhåller medel från Vetenskapsrådets (VR) utbildningsvetenskapliga kommitté och under 2007 är HiG huvudman för ett VR-projekt "Didaktiska perspektiv på nya lärares professionella utveckling" som leds av professor Christina Gustafsson. Lärarutbildningsnämndens forskningspolicy har varit att stödja uppbyggandet av tematiska forskargrupper som utvecklar nära samarbeten med regionens kommuner och skolor, där också kommunerna i flera av temagrupperna är medfinansierare. Under 2007 har forskningsmedel fördelats till sju sådana temagrupper: "Den lokala kulturens påverkan på pojkers studieval och motivation", "Fysisk aktivitet i undervisningen", "Genusperspektiv i skola och högre utbildning", "IT i lärarutbildningen", "Learning study i matematik", "Läs- och skrivprocessen" och "Matematisk och naturvetenskaplig begreppsutbildning hos barn och ungdomar i förskola/skola". Lärarutbildningsnämnden finansierar 50 % av en anställning som professor i religionsdidaktik och 25 % av en anställning som forskarassistent samt tid för två lärares docentspeciminering. Av de åtta doktorander som erhåller medel från LuN får sex av dessa medel motsvarande 80 % och en 50 % av en anställning samt ytterligare en 33 % av en anställning med resterande finansiering från Örebro universitet. En av doktoranderna som ingår i temagruppen "Genusperspektiv i skola och högre utbildning" är antagen vid Nationella forskarskolan i naturvetenskaperna och teknikens didaktik vid Linköpings universitet. En doktorand som är antagen till Pentaplus forskarskola i utbildningsvetenskap med inriktning mot didaktik, kommer att påbörja sin anställning i slutet av april.

Studenter

Högskolan i Gävle är den högskola i landet som rekryterar störst andel studenter från studieovana miljöer (35%), dels beroende på ett aktivt arbete för att rekrytera denna studentkategori dels på grund av att utbildningsbakgrunden i länet är låg. Lärarutbildningen rekryterar en stor del studenter som börjat studera många år efter avlagd gymnasieexamen. Medelåldern för studenter inom lärarprogrammet är 28 år. Flertalet studenter är kvinnor (78%) och av de som hittills avlagt en lärarexamen är 72% kvinnor. Lärarstudenterna kommer till stor del från Gävleborgs län samt norra Uppland (knappt 65%).

Söktryck och rekrytering

Till 447 utbildningsplatser 2004 sökte 441 studenter i första hand lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle. Av dessa registrerades 298 på programmet varav 164 mot tidigare år (91 av dessa mot förskola) och 94 mot senare år. Hösten 2005 var det 440 förstahandsökande till 453 platser och av dessa registrerades 320 (110 mot senare år och 112 mot förskola). Året efter sökte 483 studenter 519 platser och 289 registrerades (71 mot senare år och 122 mot förskola). Se också antalet antagna studenter. (bilaga 8) Söktrycket till lärarutbildningen är för flera inriktningar lågt. Flest sökande per plats 2006 hade förskoleinriktningen "Skapande möten i mångkulturella barngrupper" (2,5) följt av historia (1,8) och idrott och hälsa (1,8).

Antalet sökande i första hand totalt till de sökalternativ som finns inom lärarprogrammet har alltså ökat från 440 till 483. Antalet platser har under motsvarande tid också ökat i omfattning från 447 till 519. Inriktningar mot specialpedagogik och hem- och konsumentkunskap har upphört. Inriktningarna mot media och datavetenskap har tillkommit och upphört. Våren 2006 och våren 2007 gjordes en särskild antagning till inriktningen matematik/naturvetenskap/teknik mot förskola med 19 registrerade studenter varje gång. Rekrytering och söktryck är högre till inriktningar mot tidigare år jämfört med senare år. Antalet platser inom och rekrytering till inriktningar mot förskola har under senaste året utökats betydligt efter signaler från HSV. Söktryck och rekrytering för inriktningar mot senare år är högre inom samhällsvetenskap och humaniora än inom matematik, naturvetenskap och teknik.

Lärare

Institutionernas prefekter och ämnesföreträdare anställer personal med önskad profil via högskolans anställningsnämnd. Under 2006 har ämnesavdelningen i matematik förstärkts med en lektor i matematikdidaktik. Inom ämnesavdelningen för svenska disputerar under 2007 en lärare inom svenskämnets didaktik. Redovisningen under rubriken Utbildningens uppläggning ger en mer fördjupad bild av svenska och matematik.

Professorer, lektorer och adjunkter anställs enligt Högskoleförordningens kompetenskrav och i undantagsfall specifikt för lärarutbildningen. Vid anställning vägs en lärarutbildning alternativt en högskolepedagogisk utbildning in i bedömningen av anställningsbarhet. Om en professor, lektor eller adjunkt utan pedagogisk utbildning anställs, så erbjuds vederbörande sådan. Vid högskolan finns en central förteckning över vilka som har högskolepedagogisk utbildning respektive en lärarutbildning. Ett förhållandevis stort antal lektorer som arbetar inom lärarutbildning har egen lärarexamen. Exempelvis har alla inriktningar inom matematik- naturvetenskap minst två lärarutbildade lektorer. I alla anställningar, som ej är TA-anställningar, ingår undervisningsskyldighet i varierande grad.

För att förstärka yrkesanknytningen inom lärarutbildningen har adjungerade adjunkter med sin huvudanställning i skolväsendet, arbetat på deltid (1 dag/vecka). De flesta har anställts vid P-institutionen men även HS- och N-institutionerna har provat denna anställningsform. De adjungerade adjunkterna kommer från hela verksamhetsfältet, från förskola till kommunal vuxenutbildning. LuN noterar en kvalitetshöjning inom lärarutbildningen där ämneslärarna i respektive ämne tillsammans med adjungerade adjunkter utvecklar såväl ämnet som didaktiken. Samarbetet främjar båda parter verksamhet. Resultatet så här långt är mycket gott. Kommuner, studenter och institutioner är mycket nöjda. Ett gott betyg på resultatet är att flera kommuner vill delta i detta samarbetsprojekt och fr.o.m. januari 2007 har fem nya adjungerade adjunkter anställts samtidigt som två adjungerade adjunkter från föregående treårsperiod fortsätter under 2007. Ytterligare förstärkning har avdelningen för estetiska ämnen fått genom en adjungerad adjunkt anställd på 30%.

Enligt ett lokalt kollektivavtal har det på HiG beslutats att forskning/kompetensutveckling avser en treårsperiod och att utrymmet under perioden kan variera. Således gäller för professorer att merparten av arbetstiden skall ägnas åt forskning, dock högst 75 procent. För universitetslektorer skall normalt tid för forskning/kompetensutveckling uppgå till lägst 20 procent och för universitetsadjunkter lägst 10 procent.

Hållbar utveckling, jämställdhet och mångfald

Högskolan i Gävle miljöcertifierades enligt ISO 14001 i juli 2004 (bilaga 9)

Certifieringen omfattar organisationens huvudsakliga verksamhet; undervisning och forskning i samverkan med det omgivande samhället (bilaga 10)

Vid HiG ges inom AU 10p-kursen ”Samhällets och skolans värdegrund i ett demokratiskt samhälle” Kursplanen betonar arbetet med diskrimineringsfrågor. I analysen av samhällets och skolans demokratiseringsprocess utifrån statliga jämlikhets- och jämställdhetsmål, och i betoningen av olika maktperspektiv, (klass, kön, etnicitet, sexualitet, funktionshinder osv.) ligger också synliggörandet av de bakomliggande orsakerna till diskriminering och kränkningar.

Fyra av kursens seminarier ägnas åt temaperspektiv, dvs värdegrundsfrågor som har att göra med exempelvis brott, straff, religion, samhällsmiljö, funktionshinder och mobbning. Perspektivet är dock *aldrig* isolerat från andra perspektiv.

Forskarutbildningen

Högskolan i Gävle har ingen examinationsrätt för forskarutbildning med anknytning till lärarutbildningen. Däremot finansierar Lärarutbildningsnämnden forskarutbildning för nio forskarstuderande inom det utbildningsvetenskapliga området. Policyn är att finansiera forskarutbildningsprojekt som har skol- och lärarutbildningsrelevans och projekten kan vara av

allmändidaktisk eller ämnesdidaktisk karaktär. Lärarutbildningsnämnden deltar aktivt i den Nationella forskarskolan i naturvetenskapernas och teknikens didaktik vid Linköpings universitet med en student och Pentaplus forskarskola i utbildningsvetenskap med inriktning mot didaktik med en student, samt med egna representanter i forskarskolornas styrelser. Inom ramen för Pentaplus forskarskola kommer Högskolan i Gävle att bidra med egna forskarutbildningskurser inom exempelvis ämnesdidaktik. De båda studenterna vid dessa forskarskolor har både sin huvudhandledare och biträdande handledare stationerade vid Högskolan i Gävle. Övriga forskarstuderande är inskrivna vid Uppsala, Stockholm respektive Örebro universitet där de har sina respektive huvudhandledare, medan den biträdande handledaren är knuten till Högskolan i Gävle.

De forskarstuderande befinner sig på tre olika institutioner och har olika inriktningar på sina projekt vilket gör att de inte ingår i någon gemensam forskningsmiljö. De som har sin hemvist vid pedagogiska institutionen har emellertid regelbundna seminarier i didaktikgruppen som leds av gästprofessor Christina Gustafsson. Temagrupperna som Lärarutbildningsnämnden finansierar skapar också möjligheter för möten mellan seniora forskare och andra forskarstudenter. De forskarstuderande som har ett ämnesdidaktiskt fokus har även möjlighet att delta i den institutionsövergripande gruppen Forum för ämnesdidaktik där månatliga seminarier hålls. Forskarstudierna bedrivs på 80 % eller 50 % av en heltid och resterande tid tjänstgör de forskarstuderande som lärare på kurser inom lärarutbildningen. Flera är engagerade i Lärarutbildningsnämndens olika beredningsgrupper och har även deltagit aktivt i revideringen av det allmänna utbildningsområdet. Studenter inom forskarutbildning har oftast en grundanställning vid HiG och fortsätter denna anställning, givetvis med annan lön och andra uppgifter, efter examen.

Process

Forskningsanknytning och kritiskt tänkande

Den vetenskapliga kompetensen inom lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle har stadigt ökat under de senaste åren. Samtliga ämnesgrupper involverade i lärarutbildningen leds nu av disputerade och forskningsaktiva lärare. Särskilt omfattande fortbildningsprojekt har med framgång drivits inom ämnesgruppen i didaktik och bland lärarna i högskolans ämnesdidaktiska kurser. Inom naturvetenskapernas och matematikens didaktik har tre lärare under de senaste tre åren erhållit medel för ett VR-projekt om "Blivande ma/no-lärares ämnesdidaktiska utveckling". Två av dessa lärare har dessutom för 2007 erhållit medel för docentspeciminering. Under 2006 disputerade två lärare, en inom allmän didaktik och en inom matematikdidaktik. De tematiska forskargrupperna som erhåller medel från Lärarutbildningsnämnden och som bedriver praxisnära forskning i samarbete med regionens skolor, håller egna vetenskapliga seminarier där ofta skolornas lokala lärarutbildare deltar. I flera av temagrupperna ingår magistrander som bekostas av den deltagande kommunen och som är verksamma lärare. I de tematiska forskargrupperna kan också studenter ingå som ska skriva sina examensarbeten inom det aktuella temaområdet.

Efter Högskoleverkets kritik av landets lärarutbildningar vad gällde forskningsanknytning så granskades samtliga kursplaner inom lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle där kursernas litteraturlistor granskades speciellt. Studenterna får idag, efter denna granskning och de påpekanden den resulterade i, läsa betydligt fler vetenskapliga artiklar inom både inriktningar, specialiseringar och allmänt utbildningsområde. Lärarutbildningen har även ett bra samarbete med biblioteket, vars personal ger studenterna utbildning i litteratursökning och sökning efter artiklar i databaser. Detta sker vid flera tillfällen under utbildningen och utvecklar studentens kritiska förmåga.

Inom flera kurser i lärarutbildningen arbetar man aktivt med att stimulera studentens kritiska och självständiga tänkande genom att löpande under kurserna ge studenterna reflekterande uppgifter. Inom allmänt utbildningsområde har man inom flera kurser en kursportfölj där det ingår uppgifter som ska träna just dessa förmågor. Studenten samlar dessa uppgifter och kan sedan i senare kurser gå tillbaka till tidigare uppgifter och därmed förhålla sig till sin egen utveckling och lärandeprocess.

Vid revideringen av allmänt utbildningsområde (se under Allmänt utbildningsområde) var ett av direktiven från lärarutbildningsnämnden att arbeta fram en tydlig vetenskaplig progression genom hela AU och om möjligt skriva fram denna i kursplanerna. En viktig anledning till revideringen av AU har varit att skapa en mer sammanhållen utbildning där det allmänna utbildningsområdets innehåll, progression och mål ska bli tydligare för studenten.

Utbildningens uppläggning för lärarprogrammet 140-180/200 poäng

Grundkonstruktionen (se utbildningsplan) utgår från propositionens text. AU delas i tre 20p block och inleder utbildningen, ligger i mitten (efter en inriktning) samt avslutar (normalt) utbildningen. Examensarbetet 10p ligger den sista terminen inom AU3.

År	Tidigarelärare		Senarelärare Ma-Fy/Bi/Nk		Övriga senarelärare	
	Höst	Vår	Höst	Vår	Höst	Vår
1	AU1	Inriktning 1	AU1	Inriktning 1	AU1	Inriktning 1
2	Inriktning 1	AU2	Inriktning 1	AU2	Inriktning 1	AU2
3	Special.1	Special.2	Inriktning 2	Inriktning 2	Special 1	Inriktning 2
4	AU3		Special. 1	Special. 2	Inriktning 2	Special 2
5			AU3		AU3	(Special. 3 Sv)

De inriktningar som ges vid HiG framgår av inriktnings-PM i utbildningsplanen (bil 1) och framgår också av bilaga 7. Två 60p-inriktningar ges mot förskola, den ena med naturvetenskaplig-teknisk inriktning (även distans) den andra är ”Skapande möten i mångkulturella barngrupper”. Inriktningar mot grundskolans tidigare år ges i två 20p block med svenska i kombination med ett av ämnena samhällsorientering, engelska respektive matematik samt en inriktning med matematik, teknik och naturvetenskap som omfattar 60p. Till detta kommer ett obligatoriskt 20p-block omfattande läs-, skriv- och matematikinläring som alltså innebär att lärare inriktade mot grundskolans tidigare år som mest har ett valfritt 20p block. Inriktningen Ma-No mot grundskolans tidigare år (även distans) har en helt fast struktur eftersom inriktningen omfattar 60p+20p. För grundskolans senare år erbjuds en inriktning omfattande 60p i matematik-naturorientering (även distans) som till största delen samläses med inriktningen för grundskolans tidigare år. Studenter mot grundskolans senare år läser också en obligatorisk inriktning om 40p antingen ma-fy eller ma-bi. I de naturvetenskapliga ämnena för gymnasiet erbjuds inriktningar i matematik, fysik, biologi och naturkunskap. Inom de humanistiska ämnena läser lärare mot grundskolans senare år samma inriktningar omfattande 40p – 60p som lärare inriktade mot gymnasiet. De inriktningar som erbjuds är svenska (60p), engelska, historia och religion samtliga 40p. Inriktningen idrott och hälsa med en profil mot anpassad fysisk aktivitet ges för grundskolans tidigare och senare år. Inriktningar mot specialpedagogik, datavetenskap och medier har lagts ned. Valet av specialiseringar är i princip fritt. För senarelärare och gymnasielärare gäller att en specialisering respektive båda specialiseringarna måste användas för fördjupning.

Det allmänna utbildningsområdets kurser kan utgöra det akademiska ämnet didaktik 60p och ger därmed grund för fortsatta studier inom didaktikämnet (på HiG till D-nivå). Inriktningarnas kurser godkänns för fortsatta studier inom respektive ämne (eller ämne med didaktisk inriktning). Examensarbete kan skrivas på C-nivå inom didaktik, pedagogik med didaktisk inriktning, samt ämne med didaktisk inriktning. (engelska med didaktisk inriktning etc.) Initialt har även examensarbete på B-nivå tillåtits.

I Ma-No-inriktningen för grundskollärare och inriktningen naturvetenskap-teknik för förskollärare byggs ämnesprogressionen i ämnesdidaktik för det mångvetenskapliga området naturvetenskap-teknik.

Lärarprogrammet 60p

Hösten 2002 startade Högskolan i Gävle Lärarprogrammet 60p som är en variant av det allmänna utbildningsområdet (bilaga 11). I utbildningen har vikten av ämnesdidaktiska likaväl som ”allmändidaktiska” kunskaper framhållits. Termin två ges därför en ämnesdidaktisk kurs om 15 poäng varav 10 poäng är verksamhetsförlagd utbildning, VFU. Vissa kurser har i en jämförelse med det

allmänna utbildningsområdet i det långa programmet minskats från 10 poäng till 5 poäng. Kursen ”Ledarskap och lärande” 10 poäng och examensarbetet 10 poäng har bibehållits oförändrade.

Programmet innehåller totalt 20 poäng verksamhetsförlagd utbildning, VFU, 10 poäng inom de kurser som ingår i det allmänna utbildningsområdet samt 10 poäng inom en inriktning. Programmet ges på helfart och är distansbaserat. Antagning sker varje höst. För programmet finns en beredningsgrupp där utbildningsledaren för programmet är ordförande.

Tidigare inriktning mot yrkeslärare lades ner då få sökande uppfyllde behörighetskraven och inga extra medel för utbildningen tilldelats Högskolan i Gävle.

Det allmänna utbildningsområdets innehåll och uppläggning

I den första kursen i Allmänt utbildningsområde 1, Skriva för att lära (5 p) tränas studenten i processkrivning och kursen fokuserar studentens egen läs- och skrivutveckling. De arbetssätt som tillämpas i kursen kan tjäna som en modell för studenternas egna fortsatta skrivutveckling under utbildningstiden såväl som en undervisningsmetod i den framtida yrkesutövningen i skolan. (se bifogad kursplan)

I Naturvetenskap, samhälle och lärande (5p) ska studenten ges insikter om den gemensamma utvecklingen av samhället och naturvetenskapen och lärandet genom tiderna. Dessa båda fempoängskurser läses parallellt och i samverkan. De återstående tio poängen i AU 1 utgörs av kursen Introduktion till läraryrket (se avsnittet Undervisningsmetoder och examinationsformer). I den kursen ingår även fem poäng verksamhetsförlagd utbildning. AU 2 läses i mitten av utbildningen och innehåller två tiopoängskurser. Samhällets och skolans värdegrund i ett demokratiskt samhälle har behandlats under avsnittet Jämställdhet. Ledarskap och lärande behandlas under avsnittet Undervisningsmetoder och examinationsformer. Tredje AU-terminen består av Vetenskapligt förhållningssätt (10p) inklusive VFU samt Examensarbete (10p). AU 3 behandlas mer utförligt under avsnittet Examensarbete. Under AU2 ingår 2p VFU och under AU3 3p VFU.

Från och med hösten 2007 är Allmänt utbildningsområde omorganiserat med ett delvis nytt innehåll. Kurserna ska ges av fyra institutioner tillsammans. Kursplaneskrivandet sker i grupper med representanter för dessa fyra institutioner. Syftet med detta utvecklingsarbete är att ta tillvara den kompetens som finns inom olika områden vid högskolan. Institutionerna får därmed också en bättre insyn i varandras kunskapsområden. De tre terminerna har namngivits för att studenten tydligt ska se terminernas centrala innehåll. Den första terminen kallas ”Lärande och utveckling” och har ett dubbelt perspektiv som inbegriper kunskap om barn och ungdomars lärande och utveckling samt uppmärksammar lärarstudentens egen professionella utveckling. Här ingår bl.a. estetiska lärprocesser i en delkurs, vilket den förnyade lärarutbildningen vid Högskolan i Gävle tidigare har saknat. I AU1 kommer också den grundläggande utbildningen inom läs-, skriv- och matematikinläring att placeras. Namnförslagen för terminerna två och tre är ”Ledarskap och skolans samhällsuppdrag” och ”Läraren och kunskapsutvecklingen”, men innehållet i dessa terminer är ännu inte framtaget i detalj.

Centrala kunskapsområden/ Frågor som tidigare besvarats

Förutom den redovisning om arbetet med betyg och bedömning som redan delgivits Högskoleverket kan nämnas att Högskolan under förra året erbjudit 3 kurser inom området under ledning av professor Ingemar Wedman där 18 av högskolans lärare deltagit tillsammans med 59 lärare från regionen. En utvärdering av inriktningarnas kursinnehåll inom ämnesdidaktik utförs under 2007 där bl.a. undervisning om betyg och bedömning ska belysas.

Verksamhetsförlagd utbildning

Verksamhetsförlagd utbildning, VFU, har en central roll i lärarutbildningen där relationen mellan ”teori” och ”praktik” betonas starkt. Stor vikt har lagts vid att få ett bra och fördjupat samarbete kring VFU mellan kommuner och högskolan. Vid lärarutbildningskansliet har två handläggare med lång erfarenhet av lärarutbildning huvudansvaret för placering av studenterna under den verksamhetsförlagda utbildningen. Handläggarna arbetar i ett nära samarbete med kommunernas lokala samordnare, LSO. Högskolan har slutit avtal för partnersamverkan (bilaga 12) mellan

lärarutbildningen i Gävle och skolor i kommuner inom Gävleborgs län och norra Uppland. I avtalet ingår att kommunen utser skolor som har ett speciellt fadderansvar under studentens hela utbildning. Vid placering av student utanför regionen skrivs särskilda avtal med samarbetande skola/kommun. Varje kommun har en handlingsplan för studentens verksamhetsförlagda utbildning. Handlingsplanen grundar sig på gällande avtal mellan kommunen och högskolan och tar upp kommunens ansvar under studentens hela VFU i kommunen.

I varje kommun finns minst en kommunalt anställd lokal samordnare, LSO. Den lokala samordnaren, placerar student hos en lokal lärarytbildare, LLU, som arbetar med de ålders- och de ämnesinriktningar som studenten valt. Till lokal lärarytbildare utser rektor en lärare som är lämplig för uppdraget och som har gått den för uppdraget speciella utbildningen om 5 poäng. En student placeras i ett arbetslag med en lokal lärarytbildare, som huvudansvarig och som i möjligaste mån följer studenten under hela utbildningen för att studentens utbildning ska få kontinuitet, progression och en kvalitetssäkring. Lokal lärarytbildare, kursansvarig vid högskolan och studenten samarbetar kring planering av VFU både i inriktningen och allmänt utbildningsområde. VFU är en viktig del i lärarytbildningen där bedömning sker efter fastställda rutiner. (bilaga 12)

Olika plattformar för möten.

En av VFU-handläggarna vid högskolan sitter med i samverkansrådet för Pedagogiskt utvecklingscentrum i X län, PUX, och kan på så sätt informera, diskutera och påverka utvecklingen av samarbetet kring VFU. Handläggarna möter lokala samordnare, två gånger per termin då det ena tillfället är en tvådagarskonferens. Ett särskilt möte mellan handläggare och lärarytbildare vid högskolan sker en gång per termin då frågor rörande VFU diskuteras och erfarenheter delas. Inför varje termin stämmer handläggarna av med lärarytbildarna vid högskolan och de lokala samordnarna om periodernas placering under terminen. Möten sker också med lärare i ämnesgrupper vid högskolan och med rektorer och lokala lärarytbildare på skolor i kommunerna.

Det nätbaserade placeringssystemet.

För få en bättre struktur i arbete med studentens placering färdigställdes under våren 2004 ett datorbaserat placering- och informationssystem. Systemet har sedan utvecklats och underlättar placeringar och informationsspridning mellan högskolan och kommunerna. Utöver högskolans lärarytbildare har kansliets personal, lokala samordnare, lokala lärarytbildare samt lärarstudenter tillgång till systemet. De olika kategorierna av användare har åtkomst till olika typer av information beroende på uppdrag.

Innehåll

Innehållet i VFU styrs av gällande kursplan, där den verksamhetsförlagda utbildningen alltid är en integrerad del. Den verksamhetsförlagda utbildningen, består av praktiskt lärararbete och fältstudier. Den högskoleförlagda undervisningen ger en bas för det praktiska lärararbetet och erfarenheter från övningsundervisningen ger en bas för teorin. Fältstudierna innebär att lärarstudenten distanserar sig till och reflekterar över yrkesprofessionen. Studenten får instuderingsuppgifter, som ska ge övning i ett vetenskapligt förhållningssätt. Dessa studier är oftast placerade före perioden med praktiskt lärararbete. Fältstudierna är vanligtvis knutna till skolan men också till förvaltningar och annan verksamhet med anknytning till ämnet (bibliotek, museer etc.). Eftersom VFU är integrerad i kurser ligger ansvaret för samverkan mellan högskoleförlagda- och verksamhetsförlagda delar på lokala lärarytbildare och lärarutbildare vid högskolans institutioner. För att bl.a. stärka denna integration har nätverk bildats. Studenten har också ett stort ansvar i kommunikationen mellan högskolan och partnerskolan.

Kunskapsområdet svenska

Lärare

I ämnesavdelningens långsiktiga arbete med lärarekrytering läggs stor vikt vid att söka efter lärare som förenar hög ämneskompetens med ett starkt engagemang för ämnesdidaktik. Vid avdelningen

finns flera lärare som framgångsrikt engagerat sig i lärarutbildningsfrågor, ämnesdidaktisk forskning och ämnesdidaktiskt utvecklingsarbete.

I lärarnas tjänstgöring ingår för lektorernas del minst 20% forskning/kompetensutveckling och för adjunkterna minst 10% kompetensutveckling. Sex pågående forskningsprojekt har direkt anknytning till undervisning inom den förnyade lärarutbildningen. Flertalet av lärarna och doktoranderna i ämnesavdelningen har genomgått en eller två högskolepedagogiska kurser som Högskolepedagogik 1-5 och 6-10 eller Introduktion till ämnesdidaktisk forskning. Ämnesavdelningen anordnar också en utbildning för lokala lärarutbildare ute i skolorna. Genom samarbete med kommunerna inom regionen antar ämnesgruppen också magistrander, d.v.s. kommunala lärare som fortbildar sig genom att studera antingen svenska språket med didaktisk inriktning eller litteraturvetenskap med didaktisk inriktning.

Tilläggs kan att flera lärare i ämnesgruppen också är engagerade i Lärarutbildningsnämnden och i institutionsövergripande frågor som rör lärarutbildningen, t.ex. samordning av frågor vad gäller examensarbete. En lärare har 25% tjänstgöring som studierektor för lärarutbildningen vid institutionen för humaniora och samhällsvetenskap.

Organisatorisk hemvist och process

Svenska i lärarutbildningen ges av ämnesgruppen Litteraturvetenskap och Svenska språket, vars hemvist är institutionen för humaniora och samhällsvetenskap.

Den vetenskapliga grunden i undervisningen säkerställs på olika sätt. Det pågår ett fortlöpande arbete där kurslitteraturlistor och kursbeskrivningar ska spegla forskningsutvecklingen inom ämnesområdet Svenska. Ämnesgruppens lärare deltar i nationella och internationella konferenser och ämnesnätverk och information om vad som händer inom forskning och utbildning på aktuella områden förmedlas till ämnesgruppen. Aktiva forskare undervisar också på grundkurserna.

Progression i inriktningen Svenska och Svenska som specialisering bygger på nivåindelningen A- B- C- och D-kurser. B-momentet kan ses som en breddning av kunskaperna från A-kursen. C- och D-kurserna kan ses som en fördjupning där kraven på studenterna är högre framför allt då det gäller genomförandet av uppgifter, litteraturens komplexitet och forskningsanknytning. Alla kurser i inriktningen Svenska och Svenska som specialisering är påbyggbara upp till D-nivå. Därefter kan studenterna efter fullgjort examensarbete söka forskarutbildning vid nationella forskarskolor. Dessutom är det möjligt för alla studenter med minst 20 poäng i Svenska att skriva examensarbete med inriktning mot antingen litteraturdidaktik eller svenska språkets didaktik vilket i sig innebär en vetenskaplig fördjupning av ämnet. Även examensarbetet är kvalificerande för forskarutbildning. De studenter som läser svenska i lärarutbildning med inriktning mot senare år eller gymnasiet kan också bygga på sin utbildning med att läsa C- och D-kurserna i ämnet Litteraturvetenskap och därefter söka en forskarutbildning i Litteraturvetenskap vid något av landets lärosäten. Studenterna övas i varje kurs i att reflektera, analysera och skriftligt eller muntligt formulera sina erfarenheter och tankar med hjälp av vetenskapliga begrepp och aktuell forskning.

Innehåll och uppläggning av kunskapsområdet svenska

För kurserna i Svenska vid lärarutbildningen pågår för närvarande ett utvecklingsarbete som omfattar AU 1 och kurserna i inriktningen Svenska för senare- och gymnasielärare. De nya kurserna beräknas kunna ges ht 2007. Svenska i lärarutbildningen ges för studenter med fem olika inriktningar, för studenter med inriktning svenska för senare år på grundskolan, för gymnasiet och för inriktningar mot tidigare år där svenska kombineras med matematik, engelska eller samhällsorienterade ämnen. Svenska ingår även i läraryrket 60 poäng för studenter med inriktning Svenska. Ämnet finns också som specialisering och kan som sådan läsas till och med D-nivå. Ämnesgruppen Svenska språket och Litteraturvetenskap ger också kursen "Skriva för att lära" inom det allmänna utbildningsområdet.

De studenter som läser svenska som inriktning/specialisering läser kursmomentet Läs- och skrivutveckling som fokuserar hur läs- och skrivinlärning går till och hur språket genom olika skrivövningar och läsning utvecklas under skoltiden. Kursmomentet ger också en orientering om teorier och inlärningsmetoder och förhållandet mellan tal och skrift samt ger övning i att analysera och bedöma elevspråk. I kursmomentet Språkstruktur fokuseras det svenska språket med tyngdpunkt på kontrastiv grammatik och språktypologi. I kursmomentet Barn- och ungdomslitteratur studeras barn och ungdomslitteratur ur olika aspekter. Det fjärde kursmomentet är en introduktion till litteraturvetenskap som ger en grundläggande orientering om litteraturvetenskapliga begrepp, teorier och metoder. Studenterna får här genom praktiskt arbete med ett antal litterära verk öva upp sin förmåga att analysera och tolka texter.

Studenter som läser inriktning Svenska för tidigare år läser inte momentet "Språkstruktur" utan genomför momentet verksamhetsförlagd utbildning. För studenter som läser Svenska med inriktning mot grundskolans senare år och gymnasiet ges en sammanhållen (10 veckors) verksamhetsförlagd utbildning i kursen Svenska i lärarutbildningen B.

I B- C- och D-kurserna läses Äldre- och Nyare litteratur, Populärlitteratur, Litteraturredaktik och moment som fokuserar på Ungas skrivande, Svensk språk- och stillhistoria, Språkvariationer och samtalsanalys samt Språk, kultur och utbildning. Alla studenter får kunskaper i de förhållanden som gäller för elever med svenska som andraspråk. Detta tema finns med i flertalet språkliga moment. För närmare beskrivning av kursinnehåll och uppläggning av kurser (även de verksamhetsförlagda delarna i kurserna) hänvisas till kursplanerna.

Alla studenter, som läst minst, Svenska i lärarutbildningen A, kan välja att läsa AU 3 och skriva examensarbete inom avdelningen för litteraturvetenskap och svenska. AU 3 är förlagt till höstterminerna och avslutar studenternas utbildning med undantag för dem som läser Svenska i lärarutbildningen D som fortsätter ytterligare en termin. När det gäller examensarbetet tar det ämnesdidaktiska perspektivet sin utgångspunkt i ämnena (Svenska språket och litteraturvetenskap) snarare än allmändidaktiken. Detta innebär bl.a. en stor metodisk variation. Empiriska undersökningar utifrån intervjuer, observationer och enkäter har inom avdelningen inte en självklar särställning. Det förekommer såväl mer analytiskt inriktade undersökningar (t.ex. analyser av barn- och ungdomslitteratur eller av läromedel), som arbeten mer inriktade på rent teoretiska eller begreppsliga problem inom det ämnesdidaktiska fältet (t.ex. teoretiska problem kring grammatikens roll, litteraturens funktion etc. eller begreppsliga problem rörande genus, etnicitet, demokrati etc.). Inom ämnesavdelningen är den vetenskapliga kompetensen bland handledare hög. Handledarna är disputerade, flera av dem är dessutom seniora forskare. Samtliga examensarbeten examineras av en professor.

Studenterna läser lika många poäng i Svenska språket som i Litteraturvetenskap. Studenter med inriktning mot gymnasiet läser således 35 poäng ämnesstudier i svenska språket och 35 poäng ämnesstudier i Litteraturvetenskap och därutöver 10 poäng verksamhetsförlagda studier. Studenter med inriktning mot senare år på grundskolan läser 25 poäng i respektive ämne och 10 poäng verksamhetsförlagd utbildning. Ämnesavdelningen kommer från och med höstterminen 2007 att ge de obligatoriska momenten i läs- och skriv- inlärning för tidigarelärare inriktade mot grundskolan. Momenten ingår i 20poängskursen "Läs- skriv och matematikinlärning".

Kunskapsområdet Matematik

Organisatorisk hemvist och lärare

Matematik i lärarutbildningen ges av avdelningen för matematik och statistik, vars hemvist är institutionen för matematik- natur och datavetenskap. Alla ämnesavdelningens lärare rekryterades på 90-talet när det rådde stor brist på matematiklektorer. På grund av arbetsläget har ingen nyrekrytering gjorts därefter utan i stället har tre lärare avslutat sin anställning. De anställda med lärarexamen och tidigare lärarerfarenhet från grundskola och gymnasium visar stort intresse, god förmåga och engagemang i lärarutbildningsfrågor, ämnesdidaktisk forskning och ämnesdidaktiskt

utvecklingsarbete. En av adjunkterna, har nyligen disputerat i matematikdidaktik. I efterskörd till detta har avdelningen erhållit både interna och externa forskningsmedel. Därigenom har flera andra lärare blivit involverade i forskningsprojekt. Ett exempel på detta är pilotstudier med s.k. Learning studies på en närliggande grundskola och ett gymnasium. Nyligen har en doktorand i matematikdidaktik, knuten till forskarskolan i Örebro, anställts. Högskolans matematikdidaktiker är huvudhandledare.

I lärarnas tjänstgöring ingår för såväl lektorer som adjunkter minst 10 % forskning/kompetensutveckling. Flera av lärarna på ämnesavdelningen har genomgått högskolepedagogiska kurser som "Högskolepedagogik 5 p" och "Betyg och bedömning 5 p". Ämnesavdelningen anordnar också en handledarutbildning för lokala lärarutbildare ute i skolorna. Genom samarbete med kommunerna inom regionen antar ämnesgruppen också magistrander, d.v.s. kommunala lärare som fortbildar sig genom att studera matematik med didaktisk inriktning.

Tilläggs kan att lärare i ämnesgruppen också är engagerade i Lärarutbildningsnämnden och i institutionsövergripande frågor som rör lärarutbildningen, t.ex. samordning av frågor vad gäller examensarbete. Se Basfakta lärare (bilaga 13.)

Process

Fortlöpande sker ett arbete med kurslitteraturlistor som ska spegla forskningsutveckling och erfarenhet inom ämnesområdet matematikdidaktik. Ämnesgruppens lärare deltar i nationella och internationella konferenser och ämnesnätverk. Information om vad som händer inom forskning och utbildning på aktuella områden förmedlas till ämnesgruppen. Forum för ämnesdidaktik är en mötesplats med regelbundna seminarier för lärarutbildningens olika aktörer från de olika institutionerna. N-institutionen anordnar, i samverkan med NT-spåret⁴, i månadsskiftet maj-juni en internationell tredagarskonferens, "Conceptions and Beliefs in Mathematics and Science Education including MAVI XIII".

Innehåll och uppläggning av kunskapsområdet matematik

Vad gäller innehåll och uppläggning av inriktningarna med matematik hänvisas till bilaga. (bilaga 14.) Kursinnehåll för de olika kurserna framgår av översikt bifogade kursplaner. (bilaga 15). Tilläggs kan att från och med antagningen ht 2006 gäller, att alla studenter med inriktning mot grundskolans tidigare år kommer att få en obligatorisk specialisering, läs-, skriv- och matematikinläring, på 20 p. Studenter med inriktning mot förskola och fritidshem ska läsa en obligatorisk kurs i svenska/matematik på 10 p.

Undervisningsmetoder och examinationsformer

I utbildningsplanen står att studenten skall erfarit många olika undervisnings- och examinationsformer. En del av denna målsättning uppfylls genom att olika institutioner med olika vetenskapliga traditioner deltar. På så sätt ryms många arbetsformer t.ex. olika typer av seminarier, hemtentamina, salskrivningar, laborationsredogörelser, PM-skrivande, traditionella föreläsningar, gruppövningar, exkursioner och laborationer. Vad som tillämpas beror på vilken inriktning respektive specialisering som valts. I detta avsnitt har vi valt att ge exempel från några kurser i allmänt utbildningsområde samt att beskriva kunskapsområdena svenska och matematik.

Allmänt utbildningsområde

Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi ansvarar för två 10-poängskurser inom det allmänna utbildningsområdet. Kurserna heter *Introduktion till läraryrket* och *Ledarskap och lärande*. Alla studenter oavsett inriktning läser kurserna tillsammans och stor vikt läggs vid att studenterna får möjlighet att arbeta tillsammans t.ex. i gemensamma fältstudier. Studenternas erfarenheter från den verksamhetsförlagda utbildningen är central i båda kurserna och bildar en gemensam bas som tillsammans med litteraturen diskuteras under regelbundna och frekventa seminarier. För att få

⁴ NT-spåret är ett flerårigt projekt som stimulerar intresset för naturvetenskap från förskola till gymnasium och drivs genom HiG med medel från E. J. Ljungbers utbildningsfond.

kontinuitet har varje grupp samma seminarieledare under hela kursen. Ett eftersträvansvärt mål är att studenterna tar ett successivt ökat ansvar för seminariernas genomförande t.ex. genom att förbereda diskussioner kring olika delar av kurslitteraturen. Förutom de ordinarie lärarna på högskolan och de lokala lärarutbildarna ute i verksamheten medverkar även 5-8 adjungerade adjunkter i kurserna (se avsnittet Lärare). Dessa deltar i seminarierna tillsammans med högskolans lärare. De ansvarar också för egna seminarier före och efter VFU:n samt kring sina specialområden. De adjungerade adjunkterna bidrar med aktuell erfarenhetsbaserad kunskap från sina olika verksamheter i förskola och skola. Att högskolans lärare arbetar tillsammans med en grupp adjungerade adjunkter i det allmänna utbildningsområdet är *ett* sätt att överbrygga gapet mellan teori och praktik som ofta brukar påtalas i lärarutbildningen.

Då kurserna är stora med 200-240 studenter har det skett en kontinuerlig utveckling av användningen av högskolans elektroniska plattform Blackboard som kursstöd, främst för information och distribution av dokument, men även för diskussion och erfarenhetsutbyte. Ett annat syfte med användningen av en elektronisk plattform är att studenterna därigenom skaffar sig en egen erfarenhet av att använda en sådan. Många kommuner i partnerskoleområdet använder olika plattformar och studenterna får genom användning av Blackboard grundläggande kunskap om hur dessa *kan* användas. Den egna verksamheten kan med fördel bli ett studieobjekt där studenterna utifrån egna erfarenheter kan förhålla sig till detta sätt att använda IT. Studenterna gör även kursvärderingen elektroniskt via en survey i Blackboard.

Båda kurserna (*Introduktion till läraryrket* och *Ledarskap och lärande*) examineras genom att studenterna i slutet av kursen lämnar in en kursportfölj där de har samlat de uppgifter och texter som genomförts under kursens gång. Exempel på kursens uppgifter se bilaga. (bilaga 18) En av texterna i kursportföljen ventileras också i ett seminarium där studenterna muntligt får opponera på en annan text och försvara sin egen. Uppgifterna är både sådana som ska lösas enskilt och sådana som ska genomföras i grupp.

Sammanfattningsvis karaktäriseras utbildningen av följande:

- Frekventa seminarier med en seminarieledare/grupp för att skapa kontinuitet. Strävan att studenterna tar ett med tiden ökat ansvar för att leda seminarier.
- Stor vikt lägges vid att grupperna är sammansatta av studenter med olika inriktningar för att ge alla en bred erfarenhetsbas och inblick i skolans olika verksamheter.
- Användning av en elektronisk kursplattform för information, diskussion, samarbete och utvärdering. Detta ger också möjlighet till en diskussion av didaktiska frågor om IT-användning i skolan.
- Medverkan av adjungerade adjunkter som ett sätt att överbrygga gapet mellan teori och praktik.
- Kontinuerligt skrivande av olika texter som mynnar ut i en kursportfölj (bilaga 16).

I AU-kursen ”Värdegrunden i ett demokratiskt samhälle”, som ges av HS-institutionen och som fokuserar på klass, etnicitet och genus och som nämnts ovan baseras momenten framförallt på läsning - framförallt av skönlitteratur men också vetenskaplig litteratur. (bilaga 17)

Kunskapsområdet svenska

Undervisande lärare förväntar sig att studenterna läser på helfart, d.v.s. 40 timmar i veckan, och ställer krav på aktivt deltagande vid undervisningstillfällena. För att öka engagemanget och vägleda studenterna ges vanligen frågeställningar till de aktuella momenten i förväg. Studenter som inte kan vara närvarande vid alla undervisningstillfällen lämnar in en särskild redovisning.

Variationer av examination förekommer, t.ex. portföljexamination, salskrivningar, hemtentamina. Vanligt är att momenten tenteras med flera skriftliga inlämningsuppgifter. Muntlig tentamen förekommer aldrig annat än som delmoment i en tentamen. Däremot förekommer det ofta att

studenterna får presentationsuppgifter som de muntligen genomför i en mindre grupp eller vid undervisningstillfället för en större grupp. Undervisningsformerna varierar och vanligen kombineras föreläsande inslag med seminariediskussioner och gruppdiskussioner. Ämnesavdelningen Svenska språket och Litteraturvetenskap ger även distanskurser i Svenska inom lärarprogrammet.

Kursinnehållet är detsamma som på de campusförlagda kurserna men undervisningen sker då via en plattform eller som tele-bildsändningar. Distansstudenterna kommer till Högskolan för undervisning vid några tillfällen per moment.

Syftet med alla kursmoment är dels att förmedla bildning och kunskaper i ämnena och dels färdigheter som förmåga till reflektion över, analys av och möjlighet att kontextualisera ämnes- och ämnesdidaktiska frågeställningar. I kurserna övas studenterna både i muntlig och skriftlig framställning, i seminarieform, i gruppövningar och genom olika former av redovisningar. Målsättningen är att studenterna ska vara väl förberedda inför såväl sitt läraruppdrag som uppgiften att avrapportera examensarbetet.

Kunskapsområdet matematik

Från studenthåll hörs ofta att kurserna är arbetskrävande och svåra. För att stödja studenterna anordnas räknestugor och gymnasieöverbyggande kurser. Det ställs krav på aktivt deltagande på de didaktiska kurserna. Studenter som inte kan vara närvarande vid alla undervisningstillfällen lämnar in en särskild redovisning. Undervisningsformerna varierar: föreläsningar, räkneövningar, seminarier (i grupp och helklass), grupparbeten, intervjuer av barn, laborationer med olika matematikmaterial samt praktiska övningar i undervisnings- och tavelteknik.

Även examinationsformerna varierar. På de didaktiska kurserna finns alltid mer än en examinationsform: skriftligt test, muntliga redovisningar på seminarier och skriftliga inlämningsuppgifter, hemtentamen och salskrivning. Studenterna får presentationsuppgifter som de muntligen genomför inför gruppen. Den övervägande examinationsformen för de rena matematikkurserna är salskrivning.

På distans ges inriktningar mot svenska-matematik (grundskolans tidigare år), matematik-naturvetenskapliga ämnen (grundskolans tidigare år och grundskolans senare år), naturvetenskap-teknik-matematik (förskola). Kursinnehållet är det samma som på de campusförlagda kurserna men undervisningen sker via en plattform och s.k. inneveckor då distansstudenterna kommer till Högskolan. För mer detaljerad information se bilaga. (bilaga 14)

Samverkan och internationalisering

Samverkan med det omgivande samhället/arbetslivet

Högskolan har sedan 1999 ett särskilt organ, Pedagogiskt Utvecklingscentrum Gävleborg (PUX), för samverkan med kommuner i Gävleborgs län och norra Uppland. I Samverkansrådet möts tre gånger per år prefekterna för de institutioner som har lärarutbildning, kommunernas förvaltningschefer inom området skola, chefen för lärarutbildningen, samordnaren för PUX och tjänstemän som är aktuella för de frågor som står i fokus. Även skolledare, friskolor och de båda lärarfacken är representerade. Rådet utgör ett informations- och diskussionsforum i syfte att leda såväl lärarutbildningens som förskolors och skolors utveckling framåt. Det utser också externa ledamöter till Lärarutbildningsnämnden och dess utskott: forskningsberedningen, grundutbildningsberedningen samt beredningen för Lärarprogrammet 60 poäng.

I samverkansrådet behandlas grundutbildning, kompetensutveckling, forskning och utveckling samt rekrytering. Mellan samverkansrådets möten träffas ett operativt arbetsutskott bestående av fem ledamöter ur rådet. Rekryteringsfrågan har i länet ansetts så viktig att ett femårigt projekt, Lärrix, startade år 2000. I projektet försökte man bl.a. lotsa invandrade akademiker till den korta lärarutbildningen, Lp 60. Kostnaden för projektet delades mellan kommunerna i Gävleborg, Länsstyrelsen, Länsarbetsnämnden och Högskolan.

Särskild tyngd har hittills lagts på VFU inom grundutbildningen. I varje kommun i länet och norra Uppland finns 1 á 2 lokala samordnare som samarbetar med Högskolans två VFU-samordnare. Dessa träffas fysiskt fyra gånger per år och utgör ett betydelsefullt nätverk i utvecklandet av lärarutbildningen.

Med början 2005 har temagrupper (se ovan under Ekonomi) vuxit fram för att främja forskning och skolutveckling. Grupperna arbetar tillsammans med kommuner så att t.ex. fyra kommunala magistrander finansieras av kommuner inom projekten. Examensarbeten har gjorts och kommer i än större omfattning att göras inom projektens ramar. Nätverk (exempelvis i allmänt utbildningsområde, svenska, engelska, samhällsorientering, religion, idrott och hälsa) har bildats mellan lärarutbildarna i förskolorna/skolorna och lärarutbildarna på högskolan. För att stimulera ytterligare nätverk har högskolan bjudit in till sammankomster där dessa båda kategorier kunnat träffas och nätverken kunnat besluta om fortsatt gemensam verksamhet. Tre av högskolans institutioner har inom lärarutbildningen anställt verksamma lärare från regionens kommuner (adjungerade adjunkter, se avsnittet Lärare.) För ytterligare information om PUX verksamhet, se HiG:s hemsida samt bilaga. (bil.18)

Internationalisering

Internationalisering sker på olika sätt och på många olika plan vid olika institutioner inom lärarutbildningen vid HiG. Inslag kan förekomma både som moment i kurser eller som egna kurser; t.ex. "Internationell och mångkulturell distansutbildning" i religion där telebildföreläsningar ges från Ghana och Indien. Flera kurser på HiG ges på engelska för utländska studenter. Dessa är också öppna för de svenska studenterna vilket bidrar till ett ökat utbyte för både svenska och utländska studenter.

Vid alla institutioner har lärare internationella kontakter genom konferenser, seminarier och olika typer av lärarutbildningsanknutna nätverk både inom forskning och grundutbildning. I dessa nätverk sker både lärarutbyten och studentutbyten med lärarutbildningar i andra länder. P-institutionen är den institution som har längst tradition när det gäller utbyten genom Nordplus och Erasmus. Aktuella länder för utbyten för de olika institutionerna är de nordiska länderna, Spanien, Belgien, Tyskland, Irland, Storbritannien, Ungern, Österrike och Frankrike. Genom Linnaeus-Palme-programmet har högskolan utbyten med Sydafrika och tidigare Zimbabwe. Dessutom deltar institutionen i MOST (MObility framework and Standard for Teacher trainees), ett projekt inom Comenius 2.1. I MOST-projektet diskuteras frågor rörande utvärdering och kvalitetssäkring av lärarstudenters VFU-perioder utomlands. Projektet ger möjlighet till ett kortare studentutbyte på fem veckor. På så sätt blir ett internationellt inslag i utbildningen möjligt även för studenter som av olika anledningar inte kan vara bort under en längre period.

Några lärarstudenter har gjort sitt examensarbete utomlands med medel från Programkontoret för Minor Field Studies, MFS. Genom att ge mer information om denna möjlighet uppstår sannolikt ett ökat intresse för MFS. Möjlighet att förlägga studier under en specialiseringstermin utomlands finns och har utnyttjats av några studenter.

Också delar av den verksamhetsförlagda utbildningen är möjlig att genomföra vid svenska skolor utomlands. Ett kontaktnät håller på att byggas upp med svenska skolor i olika delar av världen för att kunna erbjuda studenter möjlighet att genomföra delar av sin verksamhetsförlagda utbildning i andra kulturer. Kontakterna koncentreras till några få skolor för att säkra kvalitén i utbildningen.

I inriktningen mot förskola "*Skapande möten i mångkulturella barngrupper*" ges också en delkurs som heter "Barns lek, lärande i internationellt perspektiv" 10p, där det internationella perspektivet är framträdande. Kursen samläses i vissa delar med Erasmusstudenter. Kurslitteratur och föreläsningar är på engelska. Föreläsningar sker via telebild men ges också av gästande lärare från de lärosäten i Spanien, Belgien och Irland som ingår i samarbetet. Studenterna genomför gemensamma projektarbeten.

En hemsida (<http://www.hig.se/ufk/lun/lararutbinter.html>) för information om internationalisering

inom lärarutbildningen har skapats. Där informeras om vilka utbytesprojekt som pågår, vilka skolor som kan vara aktuella för verksamhetsförlagd utbildning, vilka universitet som högskolan har avtal med, vilka kurser som ges på engelska vid högskolan mm.

Utvärdering, utvecklings- och kvalitetsarbete

Lärarutbildningsnämnden vid HiG har antagit en utvärderingspolicy. (bilaga 19) Allmänt utbildningsområde 1 och 2 utvärderas efter respektive termin. Inriktning utvärderas efter det läsåret de första 40 p har lästs. Hela utbildningen har utvärderats vid två tillfällen och kommer fortsättningsvis att utvärderas vartannat år. Avsikten är att på sikt skapa ett gemensamt utvärderingsinstrument som hela Pentaplusområdet kan använda och också att de fem lärosätena ska kunna använda varandras kompetens och byta utvärderingstjänster för att erhålla en extern granskning av utbildningen. En självvärdering av inriktningarna ställd till inriktningarnas lärare utförs under 2007.

Kvalitetsarbetet inom lärarprogrammet kan sägas bestå av tre steg. I steg 1 besvarar studenterna en enkät som distribueras av lärarutbildningskansliet. Svaren sammanställs och LuN diskuterar resultatet. För de delar av utbildningen som direkt kan påverkas av LuN upprättas en åtgärdsplan. Prefekter på institutioner som givit kurser med omdömen under 3 på en femgradig skala får ett skriftligt påpekande och uppmanas vidta åtgärder för att förbättra kursen eller ändra lärarbesättningen. En dialog om kurser som fungerat dåligt sker också vid LuN:s tvådagarsmöten då prefekterna bjuds in. Resultatet av åtgärderna visar på en tydlig förbättring på flera punkter.

Hela utbildningen

Hela utbildningen har hittills utvärderats vid två tillfällen. Första gången utvärderades den första gruppen tidigarelärare som tog examen hösten 04. Utvärderingen beställdes av högskolans centralt placerade kvalitetssamordnare för att ge en utvärdering som inte färgats av lärarutbildningens egna värderingar. Utvärderingsinstrumentet (bilaga 20) fokuserar på målen i högskolelag och förordning samt utbildningsplanens lokala mål. Resultatet (bil.18) visade ungefär samma resultat som den utvärdering för hela landet som presenterades av LR. Resultatet för Gävles del visade på några punkter (där en jämförelse var möjlig) ett bättre utfall, men visade för punkterna "Bedöma elever" och "Föräldrakontakter" ett något sämre resultat. (bilaga 21) Utvärderingen upprepades året efter när andra gruppen tidigarelärare och första gruppen senarelärare tog sin examen. Trots betydligt lägre deltagande kunde den försiktiga slutsatsen dras att dessa studenter på flera punkter varit betydligt mera nöjda med sin utbildning. Denna trend är ännu tydligare i de utvärderingar som gjorts av AU1 under en följd av år (se nedan). För gruppen som tog sin examen ht06 gjordes ingen utvärdering på grund av personalbyte inom lärarutbildningskansliet.

Allmänt utbildningsområde

Sedan hösten 2001, då den förnyade lärarutbildningen sjuöptes, har Lärarutbildningsnämnden genom sitt kansli utvärderat AU1. Utvärderingen ger viktig information om hur studenterna upplever sin första termin på lärarutbildningen och vad de anser om de första tre kurserna. Vid fyra tillfällen har en enkät med frågor av flervalstyp använts, en 5-gradig skala och möjlighet till kommentarer (bilaga 22). AU2 provade 2003 en utvärdering med öppna frågeställningar samt under 2004 en femgradig enkät (bilaga 23)

2002 var svarsfrekvensen låg (mindre än 50%) och för att öka denna 2003 valde ansvariga utbildningsledare att söka upp studenterna i samband med obligatoriska moment. Detta gjordes i början på vt-04 när studenterna börjat på inriktning 1. Svarsfrekvensen förbättrades och närmare 80 % av lärarstudenterna besvarade enkäten. Vid den senaste utvärderingen av AU1 (ht05 klar våren 06) var svarsfrekvensen fortsatt mycket god (88%) och resultatet mycket glädjande eftersom studenterna på de allra flesta punkter visade god tillfredsställelse med utbildning och service.

Inriktningar

Tre utvärderingar av inriktningar har gjorts. (bilaga 24) Utvärderingen 2002 hade alltför dålig svarsfrekvens för att kunna ge några generella svar. Den låga svarsfrekvensen pekar på ett generellt

problem; studenterna är utvärderingströtta. Distansgruppen svarsfrekvens var dock nära 100-procentig och visade att distansstudenter, med några få undantag, var mycket nöjda med sin utbildning. Förutom programutvärderingarna utvärderas varje delkurs av institutionerna. Också dessa utvärderingar, som ibland är datorbaserade, har ofta låg svarsfrekvens. Utvärderingen under 2003 har dock god svarsfrekvens tack vare att utvärderingen kunde göras i en paus under den första föreläsningen i AU2 då nästan alla 337 var på plats och utvärderingen samlades in direkt.

Studenternas omdöme om utbildningen i sin helhet 2005 (bilaga 22) hamnar på medelomdömet 3,5 i skalan mellan mycket missnöjd (1) och mycket nöjd (5). Mest nöjda är studenterna som gått inriktning sv-en mot grundskolans tidigare år (4,0) och inriktning ma-fy/bi mot gymnasiet (3,9). Minst nöjda är tidigare lärarna inriktade mot ma-no och sv-so vars medelvärde hamnar på 3 resp. 3,1. I helhetsbedömningen av inriktningarna får alla ett högt betyg och medelvärdet för samtliga är 3,8. Omdömena om VFU är höga för skolornas mottagande och praktiskt lärararbete, medan kopplingen mellan undervisning på HiG och VFU får ett något lägre omdöme, dock över 3. Sammantaget kan konstateras att inget medelomdöme, bortsett från omdömet om den nedlagda studentbokhandeln, är under 3 och hälften är över 3,4.

Alla resultat från de senaste årens utvärderingar finns på lärarutbildningens hemsida under länken: <http://www.hig.se/ufk/lun/utvarderingar.html>

Resultat

Examensarbeten

Enligt utbildningsplanen finns vissa grundkrav som gäller alla examensarbeten oavsett nivå:

- goda ämneskunskaper
- ett gediget ämnes- och allmänt didaktiskt kunnande
- förmågan att se förhållanden ur olika perspektiv
- att utveckla eller använda sig av en fungerande begreppsapparat
- att kritiskt granska, problematisera och formulera frågor utifrån iakttagelser eller erfarenheter från yrkesrelaterad praxis
- att använda skriftspråket som ett redskap att kommunicera frågor som rör det kommande yrket

Examensarbetets inriktning och placering i lärarutbildningen

Examensarbetet utförs under kursen Allmänt utbildningsområde 3 (20 p) som är förlagd till läraprogrammets sista eller näst sista termin. AU 3 består av momenten: Fördjupat vetenskapligt förhållningssätt, 10 p, varav 3 p vfu och 1 p portföljexamination, samt examensarbete 10 p som kan skrivas i ämne med didaktisk inriktning eller didaktik respektive pedagogik. Studenten väljer om arbetet skall utföras på B eller C-nivå. Det skall vara möjligt för alla studenter att nå en C-nivå genom de val studenten gör under sin utbildning. Examensarbeten utförs av heltidsstuderande för närvarande enbart på höstterminerna inom någon av följande inriktningar:

Inriktning gymnasiet

Svenska, Engelska, Historia, Religion, Media, Datavetenskap, Matematik, Naturkunskap, Matematik-Biologi, Matematik-Fysik, Matematik-Naturkunskap, Biologi-Naturkunskap

Inriktning grundskolans senare år

(Sv, En, Hi, Re som ovan), Idrott och Hälsa, Matematik-Naturvetenskapliga ämnen med fördjupning Ma-Fy alt. Ma-Bi

Inriktning grundskolans tidigare år

Sv i kombination med So alt. En alt. Ma (d.v.s. Sv-So, Sv-En, Sv-Ma där Sv är samma) Matematik-naturorientering (samma som grundskolans senare år utan fördjupning), Idrott och hälsa (samma som

ovan)

Inriktning Förskola

Matematik-Naturvetenskap-Teknik (även distans), Skapande möten i mångkulturella barngrupper

Antal studenter per examensarbete

HS-institutionen och N-institutionen

På HS-institutionen och N-institutionen skrivs examensarbeten i regel av en författare. Undantagsvis kan två författare godtas om det är möjligt att tydligt identifiera vem som gjort vad i examensarbetet.

P-institutionen

Inom didaktikavdelningen genomförs ungefär hälften av examensarbetena i par. Tre gånger har tematiska examensarbeten med ca fem deltagare utförts. På pedagogikavdelningen genomför nästan alla sitt examensarbete parvis.

Arbetsformer, inklusive ev. samarbete med yrkeslivet

På Högskolan i Gävle är rollfördelningen mellan högskolan och partnerskolorna/de lokala lärarutbildarna strikt. Partnerskolorna får engagera sig i examensarbeten, studenterna bör ha ett eller flera seminarier kring och om sina examensarbeten vid partnerskolorna, men partnerskolorna får inte ge handledning eller medverka vid problemformulering, ämnesavgränsning etc. (Kommuners och skolors förslag har varit alltför svåra att transformera till lämpliga ämnen för examensarbetet.) Däremot tar högskolan gärna emot allmänt formulerade förslag på ämnen som kan behandlas i examensarbeten. För att lägga en grund för fortsatt utvecklingsarbete med regionens partnerskolor har frågor rörande examensarbeten i ett regionalt perspektiv problematiserats i en text. (bilaga 25) Texten har presenterats i samband med en konferens där bl.a. rektorer och andra kommunrepresentanter deltagit.

HS-institutionen

På HS-institutionen har samtliga hittills utförda examensarbeten utgjorts av i huvudsak enskilt skrivna uppsatser som formellt påminner om de B- och C-uppsatser som skrivs inom de olika ämnen som ansvarar för institutionens AU 3-inriktningar.Handledning sker alltid individuellt emedan ventileringsarna av examensarbetena sker vid offentliga seminarier till vilka partnerskolorna inbjuds att delta. Metodiskt uppmuntras studenterna att låta det ämnesdidaktiska arbetet ta sin utgångspunkt i ämnets traditioner även om impulser ofta hämtas från allmändidaktisk teori och metod. När det gäller forskningsområden upplyser man lärarstudenterna att partnerskolorna utgör möjliga undersökningsmiljöer, men det är inget krav utan en rekommendation. Inte alla examensarbeten bygger på direkt empiriska undersökningar (intervjuer, observationer, enkäter) i skolmiljö. Det förekommer såväl mer analytiskt inriktade undersökningar (t.ex. analyser av barn- och ungdomslitteratur eller av läromedel), som arbeten mer inriktade på tolkningsfrågor eller begreppsliga problem inom det ämnesdidaktiska fältet (t.ex. tolkningar av styrdokument och läroplaner eller begreppsliga problem rörande genus, etnicitet, demokrati etc.).

N-institutionen

Examensarbetena kan vanligen inkluderas i fyra huvudtyper: egna empiriska undersökningar, utnyttjande av redan insamlade data, litteraturstudier samt utveckling av produkt i form av arbetsmaterial. På N- institutionen är det för närvarande vanligast att examensarbetet bygger på empiriska undersökningar (intervjuer, observationer, enkäter) med en teoretisk förankring och utgångspunkt i ämnesdidaktisk forskning. Ett växande intresseområde är att utifrån bl. a. forskningsresultat utveckla arbetsmaterial som utvärderas i skolverksamheten. Det förekommer även andra typer av examensarbeten, t.ex. att ur ett genusperspektiv analysera befintligt naturvetenskapligt arbetsmaterial. Studenten handleds enskilt och i många fall delvis i temagrupper utifrån befintliga temaområden. Ventileringen av examensarbetena sker vid offentliga seminarier till vilka partnerskolorna inbjuds att delta.

P-institutionen

Didaktikavdelningen har prioriterat akademins krav på examensarbetet (främst vetenskapligt kritiskt förhållningssätt och ”ny” kunskap) för att flytta individuella och ”privata” ämnesval och behov till mer generellt intressanta didaktiska frågeställningar, där redan tillgängliga studier skall utgöra utgångspunkten. Avnämarnas önskemål har haft sekundär betydelse.Handledning sker i ”trojkor”, dvs. tre handledare med olika kompetens arbetar med en grupp studenter. På pedagogikavdelningen arbetar man inledningsvis på liknande sätt (med ett seminarium i veckan) och fortsätter med individuell/parvis handledning. Inför seminarierna har studenterna lagt ut sina texter på Blackboard. De flesta arbeten bygger på empiri i form av intervjuer och observationer och har successivt fått högre relevans för skolans verksamhet. Avsnittet om forskningsmetod integreras på pedagogikavdelningen i examensarbetskursen.

Handledar- och examinatorskapacitet

HS-institutionen

På HS-institutionen är den vetenskapliga kompetensen bland handledare hög. Samtliga handledare är, med något enstaka undantag, disputerade, flera av dem är dessutom seniora forskare. Bland examinatorer förekommer endast disputerade lärare. Mer än hälften av institutionens examensarbeten examineras av en professor.

N-institutionen

Av drygt 20 handledare på N-institutionen är tolv lektorer. Handledningen sker vanligen inom ett antal temaområden där lektorer och adjunkter kan utbyta erfarenheter. I den temagrupp där lektorer saknas finns en professor som examinator. Institutionens examensarbeten examineras av tre lektorer och en professor.

P-institutionen

På didaktikavdelningen är endast två handledare disputerade, sex är doktorander och sex är adjunkter. Två adjungerade adjunkter deltog HT 2006 och på så sätt har ett yrkesperspektiv blivit företrätt i det kontinuerliga arbetet. En professor examinerar samtliga arbeten i didaktik. Inom pedagogikavdelningen handleder varje handledare (magister eller doktorand), som har lång erfarenhet av att handleda på B-nivå, 6-8 arbeten.

Bedömningskriterier och bedömningsprocess

HS-institutionen

På HS-institutionen föreligger inget institutionsgemensamt dokument med bedömningskriterier, utan där är det varje ämnesgrupp som utformar sina egna bedömningsgrunder. Utvecklingen går dock mot institutionsgemensamma kriterier. Examensarbetet ventileras på ett seminarium och det är den ventilerade versionen som bedöms. Varje student måste agera såväl respondent som opponenter för att bli godkänd. Bedömningen sker alltid i samråd mellan handledare och examinator. Examinatorn har huvudansvaret när det gäller att bedöma den färdiga produkten, emedan handledarens bedömning har större vikt när det gäller processen. Vid den slutliga betygssättningen vägs bedömningar av processen och produkten samman av examinator.

N-institutionen

På N-institutionen används ett institutionsgemensamt dokument med bedömningskriterier, (bilaga 26) som har utarbetats av ämnesgrupperna tillsammans. Bedömningskriterier diskuteras återkommande vid handledarträffar. Både produkt och process ingår i bedömningen av examensarbetet. Under ett offentligt seminarium ventileras examensarbetet. Studentens agerande såväl vid oppositionen som vid det egna ventileringsstillfallet ingår i bedömningen. Vid den slutliga betygssättningen vägs bedömningar av processen och produkten samman av examinator i samråd med handledare.

P-institutionen

Eftersom didaktikavdelningen utnyttjar endast en examinator har denna utarbetat ett dokument över bedömningsaspekter (bilaga 27) som blivit föremål för diskussion med handledarna. Examensarbetet

diskuteras först på en miniventilering då opposition och försvar övas. Examinator ger ett första utlåtande som också fungerar som "fortbildning" för handledarna. Den färdiga produkten bedöms av examinator efter kommunikation med handledaren avseende bedömningen av den process som lett fram till produkten. På pedagogikavdelningen går examinator (professor) i förväg igenom kriterierna (bilaga 28) och godkänner sedan efter att övriga lärare läst.

Genomströmning och uppföljning av studenter

De 725 studenter som kunnat avsluta sin utbildning före mars 07 registrerades på första kurs under perioden 2001-08-01 - 2007-02-22 (dvs kull Ht01, kull Ht02 och tidigarelärare från kull Ht03). Av dessa studenter var 544 registrerade på lärarutbildningens *avslutande* termin. Av 725 var alltså endast 544 kvar till slutet och av dessa har 320 studenter tagit ut en examen. Orsakerna till att så få har tagit ut sin examen kan eventuellt vara att studenter arbetar utan att behöva ett examensbevis eller att alla kurser ännu inte är godkända och att det därför uppstår en större tidsförskjutning mellan avslutande termin och uttagen examen (under den senast kontrollerade tidsperioden 070222-070425 tillkom 52 stycken). Den låga genomströmning har under våren gett nämnden anledning till att anvisa särskilda medel för att försöka utröna orsakerna. Att ett stort antal studenter tycks hoppa av utbildningen (drygt 25%) kan eventuellt bero på att studenten direkt efter utbildningsstart kommit in på ett förstahandsval eller kan kanske sökas i det förhållandet att många rekryterade studenter kommer från studieovan miljö och upplever kraven som alltför stora inom utbildningen.

I den förnyade lärarutbildningen har totalt 132 studenter *anmält* studieavbrott. Många icke anmälda studieavbrott förekommer. Avhoppet inom inriktningar mot senare år är större än inom tidigare år. För våren 2007 har 76 studenter anmält studieuppehåll. Skälen för studieuppehåll kan vara privata, men kan också innebära att studenten läser en inriktning vid ett annat lärosäte. Det förekommer även att studenter gör studieuppehåll utan att anmäla detta.

Vid HiG sker en omfattande forskning inom området "Induction – lärares första tid i yrket". Den visar att en stor del av sista årskullen finns ute i vårt län som lärare. Det finns tendenser som pekar på att de nya lärarna också undervisar i ämnen och inriktningar som de inte är utbildade för.

Måluppfyllelse

Knappt sex år efter att de första studenterna påbörjat sin lärarutbildning har Högskolan i Gävle examinerat tre årgångar med tidigarelärare och två årgångar med senarelärare. Båda de årgångar vars hela utbildning har utvärderats (december 04 då de första tidigarelärare tog examen och december 05 då både tidigarelärare och de första senarelärare tog examen) hörde helt eller delvis till pionjärerna inom den förnyade utbildningen. Den förnyade utbildningen sjuöptes i ilfart och det var därför ingen större överraskning att dessa första årskullar hade kritiska kommentarer. Dock visade redan den andra utvärderingen på klara förbättringar för tidigarelärarna. Utvärderingarna av olika delar av lärarutbildningen (AU och inriktningar) visar stora förbättringar ju längre utbildningen pågått. Studenternas tillfredsställelse med utbildningen tycks alltså i allt högre grad kunna uppfyllas.

Studerandenkäter täcker dock bara en liten del av den måluppfyllelse en lärarutbildning siktar mot: en väl fungerande lärare i en komplex skolmiljö. Den måluppfyllelsen återstår att undersöka när den utexaminerade läraren arbetat några år. Nämnden har varit lyhörd för avnämarnas krav och kritik och har följt rekommendationer när det gäller utbudet av inriktningar och kursinnehåll. Några inriktningar har därför lagts ned (se avsnittet Utbildningens uppläggning) och redan före förordningens krav påbörjades en utveckling mot fördjupad läs-, skriv- och matematikinläring för *alla* tidigarelärare.

Måluppfyllelsen kan också ställas i relation till de krav och mål som förordning och proposition ställer på utbildningen. Högskolan i Gävle har följt propositionens förslag och använder examensordningens terminologi för de olika delarna i lärarutbildningen och kräver också t.ex. 10p VFU inom båda inriktningarna för en senarelärare, för att nämna några delar som behandlats olika på olika högskolor. Sammansättningen av det särskilda organet och dess uppgifter har följt förordningstext och

befogenheterna kommer med största sannolikhet att öka under 2007 så att även kursplaner formellt beslutas av nämnden.

Samarbete med kommuner och skolor

Läroutbildningen har kommit långt i detta avseende, vilket redan den tidigare HSV-granskningen vittnade om. Samarbetet manifesteras genom kommundeltagande i en rad olika organ och genom det forskningssamarbete som inletts inom temagrupperna (se avsnittet Samverkan och internationalisering). Skolornas rektorer är en nyckelgrupp som läroutbildningen under senaste året haft god och ökande kontakt med, dels genom direkta skolbesök av VFU-ansvarig och PUX-handläggare, dels genom större sammankomster där 100-tals rektorer från regionen deltagit.

Starkare forskningsanknytning

Forskningsanknytning kan ske på många olika sätt. Revisionen av allmänt utbildningsområde syftade till att stärka progression och redan från början tydligt forskningsanknyta utbildningen. Arbetet med examensarbetena som redovisas på annan plats är en annan viktig del. Personalens ökande kompetens är en också betydelsefull faktor med allt fler doktorer och professorer verksamma inom utbildningen. Dessa faktorer ser HiG som några av de viktigaste delarna i förverkligandet av reformen. Temagruppernas verksamhet där också examensarbeten utförs ger en stark forskningsanknytning till praktiska problemställningar.

En sammanhållen läroutbildning

Utbildningen är mer sammanhållen än den tidigare läroutbildningen. LuN fungerar och fattar beslut för hela läroutbildningen. Det allmänna utbildningsområdet är gemensamt för alla. Alla institutioners ansvar för VFU och nätverk ger också läroutbildningen en tydligare plattform inom ämnesinstitutionerna.

Samarbete över ämnes- och institutionsgränser

Samverkan sker i vissa kurser. Ett lyckat exempel är samarbetet i AU1 mellan *Skriva för att lära* och *Naturvetenskap, samhälle och lärande*. Vissa moment behandlas i båda kurserna och kurserna samordnas tidsmässigt så att olika moment passar ihop. Utvecklingen av samarbetet fortsätter nu i det reformerade AU där institutionerna gemensamt beslutar om kursplaner och undervisning efter en innehållslig beställning från nämnden. Alla institutioners närvaro på samma campus ger goda förutsättningar och Läroutbildningsnämnden avser att fortsätta stödja olika former för institutionsövergripande samarbete.

Erfarenheter av programutvärderingarna

Den verksamhetsförlagda utbildningen och framförallt momentet övning i praktiskt lärarbete uppskattas mycket av studenterna. Mottagandet i partnerskolorna får höga betyg alla åren (c:a 4,5 på en femgradig skala). Inriktningarna får som helhet ett högt medelvärde (3,8) liksom omdömet om "Relevanta ämneskunskaper" (3,4). I allmänt utbildningsområde uppskattas kursen *Skriva för att lära* som alla åren fått ett mycket högt betyg (mellan 4,2 och 4,6 under alla år på en femgradig skala). Även Samhällets och skolans värdegrund får höga omdömen (3,9). Informationen/service fick de två första åren betyg under 3. Läroutbildningskansliet har förbättrat informationsspridningen och haft en tydligare introduktion vid terminsstarten samt utvecklat hemsidor. Detta har resulterat i att studenterna vid den senaste utvärderingen ger godkända betyg också för kansliets, institutionernas och högskolans centrala administration.

Kursen Introduktion till läraryrket som under de första åren fick relativt låga omdömen har vid senare utvärderingar förbättrats avsevärt. Genomgående har distansutbildningarna fått högre omdömen än den campusförlagda. Alla utvärderingar och kommentarer till utvärderingar från de senaste åren finns utlagda på läroutbildningens hemsida under länken: <http://www.hig.se/ufk/lun/utvarderingar.html>. Utvärderingarna av hela utbildningen visar att mellan den första och andra årgången skedde förbättringar. Momenten informera och samarbete med vårdnadshavare och förmåga att använda IT fick låga omdömen. I första fallet arbetar LuN på att systematisera VFU:ns insatser i andra fallet läggs

mycket resurser på att utveckla både elektroniska plattformar och att ge medel till temagrupsarbete (se forskning).

Sammanfattande analys av lärosätets lärarutbildning

Lärarutbildningsnämndens sammanfattande bedömning är att den förnyade lärarutbildningen efter 6 år fungerar väl och att utbudet av inriktningar motsvarar det behov som regionen ställer och de krav som ställs nationellt. Vid en förnyad läsning av de punkter som i den förra utvärderingen listades under rubriken svaga sidor/problem finner nämnden att antalet problemområden reducerats. Ett allt starkare samarbete runt lärarutbildningen från samtliga aktörer är den starkaste bidragande faktorn tillsammans med att den relativt komplexa utbildning som var följden av reformen har börjat ”sätta sig”. När utbildningen nu börjat få en allt fastare form innebär också det att antalet angelägna förändringar jämfört med tidigare självvärdering minskat.

Allt tätare samarbete med regionens kommuner har spelat en stor roll i framväxten av den förnyade lärarutbildningen. Alla institutioner har med stort engagemang tagit sig an sina uppgifter. Studenter har deltagit i beredande och beslutande organ och aktivt bidragit till beslut och förankring, även om studentengagemanget under senare år minskat. En utbildning av lokala lärarutbildare, organiserad i samverkan mellan de tre institutionerna ges årligen, en speciell utbildning för gymnasiets behov har tillkommit. Drygt 450 lokala lärarutbildare har genomgått hela kursen (eller motsvarande kurs vid annat lärosäte) och betydligt fler har deltagit i kortare informationsprogram kring den förnyade utbildningen. En mängd möten mellan personal från HiG och regionens skolor har hållits på alla olika nivåer.

De utvärderingar som gjorts av hela utbildningen visar att den mer och mer motsvarar de krav som studenterna ställer på utbildningen. Undan för undan har en stabil organisation tagit form. Den kritik som i början framfördes för informationsmissar har efter hand försvunnit. Den senaste utvärderingen av allmänt utbildningsområde visar att kansliets arbete fungerat bra. Studenternas kursvärderingar pekar mot att de i de flesta fall är nöjda med utbildningen. Kommunernas engagemang i att ta emot studenter på ett bra sätt uppskattas mycket. De inriktningar som tillkom under uppbyggnaden och som inte uppfyllt de krav lärarutbildningsnämnden och kommunerna ställt har lagts ned. Den skol- och lärarutbildningsrelevanta forskningen utvecklas gynnsamt och engagerar fler och fler för varje år. Samverkan med andra lärosäten utvecklas. Tendensen på de flesta delområden är gynnsam. Se vidare verksamhetsberättelsen för 2006, (bilaga 29)

Starka sidor

Undervisningsinstitutionerna är samlade inom ett campusområde och lärarutbildningens aktörer har under senare år förmått utnyttja denna möjlighet att samverka i allt högre grad. Studenterna läser alla kurser utom VFU inom campusområdet. Högskolans och lärarutbildningens organisation möjliggör också en djup förankring av beslut innan de slutgiltigt fattas.

Goda relationer med regionens kommuner. Detta har lett till en väl fungerande VFU med hög uppskattning från studenter. Det har också möjliggjort ett starkt samarbete runt praxisnära forskning där kommunerna kunnat bidra med medel. Kommunernas inflytande över lärarutbildningens utformning har även medfört att nämnden kunnat anpassa utbud och inriktning efter regionens behov utan att för den skull bortse från ett nationellt ansvar.

Högt kvalificerade lärare. Före den senaste lärarutbildningsreformen fick högskolan examensrätt för grundskolans senare år och gymnasiet. Genom att konsekvent följa de kvalitetskriterier som gällt redan före lärarutbildningsreformen också för nya inriktningar har lärarkompetens och ämnesdjup varit en självklarhet. HiG:s lärarutbildning har tillgång till välutbildad personal. I alla inriktningar finns disputerade lektorer, många med egen lärarutbildning eller pedagogisk utbildning. Den ämnesdidaktiska kompetensen hos lärarna är god. P-institutionen har arbetat mycket aktivt, med stöd av kvalificerade gästlärare, på att höja den vetenskapliga kompetensen hos sina medarbetare både genom vidareutbildning och rekrytering. Genom Forum för ämnesdidaktik har flera lärare, som disputerat inom respektive ämne, fortbildat sig inom ämnesdidaktik och börjat forska inom området.

Läroarutbildningsnämnden har fått en allt starkare roll inom högskolans organisation och har genom den fastlagda forskningspolicyn givit klara riktlinjer för en inriktning mot forskning inom temagrupper i samarbete med regionens kommuner. Konkurrensen om nämndens forskningsmedel är stor och stärker den utbildningsvetenskapliga forskningens ställning på sikt.

Utvärderingar av utbildningen har genomförts regelbundet sedan starten. Ett riktat kvalitetsarbete både vad gäller enskilda kurser och mer övergripande frågor som uppläggnngen av AU och examensarbetets kvalitet har drivits med kraft.

Examensarbetet. En del av läroarutbildningen vid HiG som har blivit föremål för mycket diskussion och åtgärder är examensarbetet. En viktig funktion i detta kvalitetsssäkringsarbete utgör en grupp (AU3-gruppen) bestående av en representant från var och en av de involverade institutionerna. Gruppen har som huvuduppgift att skaffa en överblick över utvecklingen vid de tre institutionerna samt "kalibrera" övergripande organisationsfrågor, kvalitetsutveckling och systematiska analyser av examensarbetena. AU3-gruppen har inget operativt ansvar, men kan initiera sådant/väcka frågor både uppåt och nedåt i organisationen. Exempelvis vidtogs diverse åtgärder när den allmänt låga kvaliteten på den första omgångens examensarbeten blev tydlig. Gruppens existens utgör en del i en satsning att tydliggöra olika institutioners syn på och arbete med examensarbetena samt att stimulera samordning mellan institutionerna. Gruppen kan ses som ett gott exempel på en enkel, men rätt effektiv, åtgärd för att få till stånd koordination. Till de starka sidorna förknippade med examensarbetet kan vidare ses att åtgärder vidtagna p.g.a. tidigare analyser och systematiska uppföljningar har givit en klar, om än relativt långsam, kvalitetsförbättring i examensarbetenas genomförande och presentation.

Goda exempel

Tvådagarsmöte i läroarutbildningsnämndens regi. Dag 1 är en konferensdag med deltagande av alla utskottsledamöter, PUX-arbetsutskott, prefekter, tjänstemannakansliet och andra parter som berörs av läroarutbildningen. Dag 2 fattar LuN bl.a. besluten inför kommande läsår. Detta arbetsätt är en väg för att nå förståelse för och konsensus runt nämndens beslut.

Läroarutbildningsnämndens uppföljning av utvärderingar av AU och inriktningar. Resultatet av utvärderingarna diskuteras inom nämnden och med prefekter och kommunrepresentanter. När kurser eller annan verksamhet fått svaga omdömen av studenterna genomförs en särskild dialog med prefekt eller motsvarande om sätt att förbättra kursen/alternativt förändrad beställning. Relationen mellan nämnden/kansliet och institutionerna är den mellan beställare/kvalitetsgranskare och utförare.

Kommunsamarbetet har bl.a. grundlagts genom att flera beredande organ skapats där kommunerna haft representanter. Kommunerna har representanter i Grundutbildningsberedningen, som sammanträder inför varje nämndmöte där två skolchefer deltar och i Forskningsberedningen, som bereder fördelning av forskningsmedel och föreslår policy. I Samverkansrådet deltar alla regionens skolchefer och beredande tjänsteman är det regionala centrumets (PUX) handläggare; ordföranden är en av skolcheferna som dessutom är ledamot i Läroarutbildningsnämnden.

Ämnesdidaktiska djupmagistrar har utbildats i samarbete med Gävle, Ovanåkers, Ljusdals, Älvkarleby och Bollnäs kommuner som ställt upp med tjänstledigheter motsvarande 25% för de lärare som fortbildas på detta sätt. Dessutom har Gävle kommun satsat miljonbelopp på den ämnesdidaktiska forskning som bedrivs inom Forum för ämnesdidaktik.

Nätverk mellan högskolans läroarutbildare och lokala läroarutbildarna. Nätverken organiseras med inriktningen, ämnet eller ett geografiskt område som bas beroende på vilken organisering som bäst främjar ett utbyte av erfarenheter mellan lokala och högskoleförlagda läroarutbildare. Flera av nätverken har nu ett fungerande utbyte där lokala läroarutbildare även får möjlighet att delta i fortbildning i nätverkens regi. Det är också väl värt att uppmärksamma pionjärinsatsen med

adjungerade adjunkter från skolverksamheten som sedan starten engagerat ett femtontal lärare från regionens skolor i HiG:s lärarutbildning.

En differentierad syn på vetenskaplighet, teori och metod, och det gäller särskilt HS-institutionen, har efterhand blivit tydligare i examensarbetena. Som en konsekvens av att examensarbetena är fördelade på så många olika inriktningar har den metodiska likriktning som bl.a. HSV pekat på (Rapport 2006:47 R) luckrats upp. Mångfalden av teoretiska perspektiv och metoder kan anföras som en styrka i lärarutbildningen och berikande för skolningen i vetenskaplighet.

Samarbetet inom Pentaplusregionen har för lärarutbildningens del inneburit bl.a. en kvalitetsgranskning av examensarbeten, samarbeten runt en forskarskola i didaktik och magister/masterutbildningar.

Rekrytering av studenter mot förskola är stark. I samarbete med regionens kommuner erbjuds t.ex. vidareutbildning av barnskötare som leder till en lärarexamen.

Svaga sidor/problem

Rekrytering till inriktningar mot naturvetenskap och moderna språk ger för samtliga lärarutbildningar i landet stora problem. Den breda statistik som Högskoleverket tar fram och som okritiskt förmedlas av massmedier försvårar rekryteringen ytterligare. Oreflektade påståenden om att det kommer att bli svårt att få arbete som gymnasielärare i framtiden resulterar i att de som kunnat tänka sig en lärarutbildningen mot språk, fysik, kemi och matematik på gymnasienivå väljer bort detta alternativ.

Många examensarbeten når inte, trots åtgärder, den vetenskapliga nivån som de borde t ex mer analys än litteraturreferat, nyfikenhet, grundligare genomgång av empiriska data mm. En annan svag sida är examensarbetenas "privata" karaktär, i meningen att de syftar till egen och omedelbar personlig utveckling snarare än utveckling för professionen och ett långt yrkesliv. Denna svaghet får viss näring av att HiG inte lyckats hitta former för en dialog mellan högskolan och partnerskolorna när det gäller vilka problem dessa vill att studenterna skall söka svar på i sina examensarbeten och vilka reella möjligheter för detta som finns. Lärarutbildningsnämnden vid Högskolan i Gävle blev 2006 av Pedagogiskt utvecklingscentrum (PUX) anmodad att utveckla och förtydliga högskolans policy kring lärarutbildningens examensarbeten i relation till partnerskolors och kommuners önskemål och förväntningar. Underlaget och texten har utarbetats av AU3- gruppen och behandlar tre aspekter i samband med genomförandet av examensarbetet – val av ämne, handledning och undersökningssmiljö (bilaga 25). Underlaget bygger på de erfarenheter som de tre institutionerna gjorde 2004 och 2005.

Lärarutbildningsnämndens begränsade forskningsmedel medför på sikt att högskolans temagrupper kan få svårt att leva upp till de förväntningar regionens kommuner ställer på forskningsinsatserna.

Matrisorganisationen där olika intressen står mot varandra kan ge komplexa ärenden och en förlängd behandlingsprocess jämfört med en enklare organisation. Systemet med kursbeställningar är ibland tungrott och har hittills gett LuN liten möjlighet att påverka kurser. Förankringen av beslut blir dock sannolikt bättre i en matrisorganisation. Eftersom alla intressenters delaktighet i lärarutbildningen är viktigt torde den komplexa organisationen trots de många förhandlingarna och diskussionerna vara motiverad.

Studenter som byter studieort upplever ibland att lärarutbildningen organiseras på alltför olika sätt på olika högskolor. Detta leder till svårbemästrade studievägledningsproblem som dock tenderar att minska något under årens lopp.

Angelägna förändringar

Bromsa den revidering av allmänt utbildningsområde som initierades för drygt ett år sedan av LuN. Innehåll, progression och placering av terminer har utretts. I och med lärarutbildningens inträde i Bologna-processen måste revideringen sannolikt omformas. Den utvärdering av lärarutbildningen som utbildningsdepartementet förutskickat gör också framtiden för det allmänna utbildningsområdet oklar. Sammantaget gör detta att nämnden kan tvingas bromsa den reformering av AU som redan initierats. Se vidare den av LuN:s antagna verksamhetsplan för 2007, (bilaga 30)

Ett nytt avtal mellan HiG och regionens kommuner är under utarbetande. Avtalet kommer i högre grad än tidigare att poängtera parternas ansvar både för den verksamhetsförlagda utbildningen och utvecklingen av regionens skolväsende.

Samarbetet med yrkeslivet i anslutning till examensarbetena kan utvecklas på ett gynnsamt sätt för alla parter. Proceduren kring ämnesval och extern spridning av examensarbetenas kunskapsbidrag kommer att bli föremål för åtgärder, men även interna frågor som progressionen i vetenskapligt förhållningssätt under hela lärarutbildningen, det kontinuerliga vetenskapliga skrivandet och på institutionerna fortsatt utveckling av handledar- och examinationskompetens.

Aktivt samarbete med andra lärosäten i analyser av och diskussioner om examensarbeten.

Lärosätena inom Penta Plus-regionen⁵ har påbörjat en granskning av examensarbeten inom sina respektive lärarprogram som ett led i Penta Plus-samarbetet⁶. Bakgrunden till detta var Högskoleverkets utvärdering av lärarutbildningen där några problemområden när det gäller examensarbetet lyftes fram. Det är t.ex. vanligt att studenter upplever att fokus ligger på de vetenskapliga metoderna och formalia som ramar in examensarbetet. Få uppger att förmågan att formulera vetenskapliga problemställningar stimuleras. Därför har granskningen inriktats på:

- att beskriva styrdokument och övriga förutsättningar för att genomföra examensarbetet vid de olika lärosätena

- [att värdera] produkterna utifrån bl. a. vetenskaplighet och yrkesrelevans

Ett fortsatt samarbete i frågor rörande examensarbeten inom Penta Plus är planerat.

Samarbetet med närbelägna högskolor bör fördjupas också vad gäller utbudet av inriktningar så att regionen som helhet kan ge lågrekryterande utbildningar även fortsättningsvis. Problemet är att de lågrekryterande utbildningarna på varje högskoleort då tappar några studenter som endast kan tänka sig att utbildas på hemorten eftersom de är bundna till orten av barn och familj. Detta medför i så fall att lågrekryterande utbildningar rekryterar än sämre. Distansbaserade utbildningar där ansvaret delas mellan flera studieorter kan då vara en lösning.

Engagera studenter i de beredande/beslutande organ som finns inom lärarutbildningen. Under den senaste månaden har dock en viss förbättring kunnat skönjas. Arbetet med att engagera studenter i de demokratiska organen måste emellertid fortsätta.

⁵ Penta Plus: Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Mälardalens högskola, Karlstads universitet, Örebro universitet

⁶ Examensarbetet i lärarutbildningen vid lärosätena inom Penta Plusområdet- delrapport 1
http://www.hig.se/rekt_kansli/fnyl/PROTOKOLL/2007/Bilagor/Bil%205.5.pdf